

საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში

ბავშვთა უფლებრივი მდგომარეობა საქართველოს
მართლმადიდებელი ეკლესიისა და მუსლიმური
კონფესიის დაქვემდებარებაში არსებულ
ბავშვთა პანსიონებში

2015წ.

<http://www.ombudsman.ge>

ევროკავშირი

სახალხო
დამცველის
აკარატი

საქართველოს
სახალხო დამცველი

გამოცემულია ევროკავშირის ხელშეწყობით.
წინამდებარე გამოცემაში გამოთქმულ მოსაზრებებზე სრულად არის
პასუხისმგებელი ავტორი და ის არ ასახავს ევროკავშირის შეხედულებებს.

შესავალი

2015 წლის 23 თებერვლიდან 15 მარტის ჩათვლით, საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებულმა სპეციალურმა პრევენციულმა ჯგუფმა, პრევენციის ეროვნული მექანიზმის მანდატის ფარგლებში, სახალხო დამცველის ბავშვის უფლებების ცენტრთან ერთად, მონიტორინგი განახორციელა საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოსა და საქართველოში მუსლიმური კონფესიის დაქვემდებარებაში მყოფ არასრულწლოვანთა პანსიონებში.

ბავშვთა უფლებრივი მდგომარეობა შემოწმდა: 1. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონში, 2. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს ა(ა)იპ ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონში, 3. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს ა(ა)იპ სოფელ ფერიის წმ. მატათა მოციქულის სახელობის ფონდის პანსიონში, 4. ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფელ ფერიის გოგონათა პანსიონში, 5. ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფელ ფერიის ვაჟების პანსიონში, 6. ქართველ მუსლიმთა კავშირის ქობულეთის ვაჟების პანსიონში, 7. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრში.

სახალხო დამცველის მანდატის ფარგლებში ეს იყო აღნიშნულ პანსიონებში ბავშვის უფლებათა დაცვის მდგომარეობის შემოწმების, გამოწვევების იდენტიფიცირებისა და ამ გამოწვევების გადაჭრისკენ მიმართული რეკომენდაციების შემუშავების პირველი მცდელობა. მისასალმებელია ის ფაქტი, რომ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოსა და საქართველოში მუსლიმური კონფესიის დაქვემდებარებაში მყოფ პანსიონებში არსებობდა მონიტორინგის განხორციელების მზაობა. რამდენადაც პრევენციის ეროვნული მექანიზმის მანდატი ითვალისწინებს მონიტორინგის ჩატარებას როგორც სახელმწიფო, ასევე არასახელმწიფო ინსტიტუტებში, მნიშვნელოვანია, რომ პრევენციის ეროვნულ მექანიზმს მიეცეს შესაძლებლობა, რეგულარულად განახორციელოს აღნიშნული მონიტორინგი.

მონიტორინგის ჯგუფი, „სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით მინიჭებული უფლებამოსილების განხორციელებისას, ხელმძღვანელობდა საქართველოს კონსტიტუციით, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ბავშვის უფლებათა კონვენციით და შესაბამისი ნორმატიული აქტებით.¹ მონიტორინგი განხორციელდა გაეროს ბავშვის უფლებების

¹ საქართველოს კანონი „სოციალური დახმარების შესახებ“. კანონი „შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ“, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრისა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2010 წლის 31 მაისის ერთობლივი ბრძანება N152/ნ-N496-N45/ნ ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების დამტკიცების შესახებ, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2010 წლის 26 თებერვლის ბრძანება N52/ნ „სპეციალიზებულ დაწესებულებაში პირის მოთავსებისა და ამ დაწესებულებიდან მისი გაყვანის წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ“.

კონვენციის (CRC), გაეროს ბავშვის უფლებების კომიტეტისა და ევროპის მინისტრთა საბჭოს შესაბამისი რეკომენდაციების, აგრეთვე ბავშვზე ზრუნვის სახელმწიფო სტანდარტების გათვალისწინებით შემუშავებული ინსტრუმენტის მიხედვით.

ბავშვის უფლებების კონვენციის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, მონაწილე სახელმწიფოები პატივს სცემენ და უზრუნველყოფენ მათი იურისდიქციის ფარგლებში მყოფი ყველა ბავშვის წინამდებარე კონვენციით გათვალისწინებულ ყველა, უფლებას ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე. ამავე კონვენციის მე-3 მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, ბავშვების მიმართ განხორციელებულ ყველა მოქმედებაში, იმის მიუხედავად, მიმართავენ მას სოციალური უზრუნველყოფის საკითხებზე მომუშავე სახელმწიფო თუ კერძო დაწესებულებები, სასამართლოები, ადმინისტრაციული თუ საკანონმდებლო ორგანოები, უპირველესი ყურადღება ეთმობა ბავშვის საუკეთესო ინტერესების უზრუნველყოფას.

ბავშვის უფლებების კონვენციის მე-20 მუხლის თანახმად, ბავშვს, რომელიც დროებით ან მუდმივად მოკლებულია თავის ოჯახურ გარემოცვას ან რომელსაც საკუთარი საუკეთესო ინტერესებისათვის არ შეუძლია დარჩეს ასეთ გარემოცვაში, სახელმწიფოს მხრიდან განსაკუთრებული დაცვისა და დახმარების უფლება აქვს. ასეთი ბავშვი სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს ალტერნატიული ზრუნვით, რომელიც მოიცავს მინდობით აღზრდას, ისლამური სამართლით „კაფალას“, შვილად აყვანას ან აუცილებლობის შემთხვევაში, ბავშვზე ზრუნვის დაწესებულებაში მოთავსებას. ბავშვის უფლებების კონვენციის სულისკვეთებიდან გამომდინარეობს, რომ ბავშვი რეზიდენტული მზრუნველობის დაწესებულებაში უნდა მოთავსდეს მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებში, მაშინ, როდესაც ასეთ დაწესებულებაში არსებობს სათანადო პირობები და დაწესებულებაში მოთავსება ბავშვის საუკეთესო ინტერესებშია.² რეზიდენტული მზრუნველობის დაწესებულებები უნდა იყოს მცირე ზომის და იქ არსებული პირობები უნდა უზრუნველყოფდეს ბავშვის უფლებათა დაცვას და საჭიროებათა დაკმაყოფილებას. გარემო მაქსიმალურად უნდა იყოს მიმსგავსებული ოჯახურ გარემოს.³ თუ სახელმწიფოში კვლავაც არსებობს დიდი ზომის რეზიდენტული მზრუნველობის დაწესებულებები, დეინსტიტუციონალიზაციის საერთო სტრატეგიის ფარგლებში, უნდა შემუშავდეს ალტერნატივები. სახელმწიფომ უნდა შეიმუშაოს ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტები, რომელიც მოიცავს მცირე ჯგუფებში ინდივიდუალურ ზრუნვას. სახელმწიფომ უნდა განახორციელოს დიდი ზომის სახელმწიფო და კერძო რეზიდენტული დაწესებულებების შეფასება ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების შესაბამისად, ამასთან ასეთი დაწესებულებების შექმნის ან შექმნის ნებართვის გაცემის დროს იხელმძღვანელოს დეინსტიტუციონალიზაციის ამოცანითა და სტრატეგიით.⁴

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, საქართველომ გადადგა გარკვეული ნაბიჯები დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესის ხელშეწყობის მიზნით. საქართველოს მთავრობამ 2012 წლის 24 აპრილის N762 განკარგულებით დაამტკიცა ბავშვთა კეთილდღეობისა და დაცვის 2012-

² UN General Assembly resolution – “Guidelines for the Alternative Care of Children” (2010), para. 21

³ Ibid. para. 123

⁴ Ibid. para. 23

2015 წლების სამოქმედო გეგმა. სამოქმედო გეგმის მიზანს წარმოადგენს საქართველოში მცხოვრები ყველა ბავშვი დაცული იყოს ძალადობისა და უგულვებელყოფისაგან და ჰქონდეს ინდივიდუალური და პოზიტიური ფსიქო-სოციალური განვითარების შესაძლებლობა ოჯახში ან ოჯახთან მიახლოებულ გარემოში. დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესის ფარგლებში შეიქმნა მცირე საოჯახო ტიპის ბავშვთა სახლები. მიუხედავად ამისა, საქართველოში დღემდე არსებობს დიდი ზომის ბავშვთა რეზიდენტული დაწესებულებები და არ არის შესრულებული მცირე ჯგუფებში ბავშვზე ინდივიდუალური ზრუნვის ამოცანა. აღსანიშნავია, რომ სამოქმედო გეგმაში დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესის დასრულებისა და ალტერნატიული მომსახურების გაფართოების ამოცანის შესრულების ერთ-ერთ ღონისძიებად მითითებულია არასახელმწიფო ბავშვთა სახლების შეფასება და ოპტიმიზაცია. ამდენად მნიშვნელოვანია, დროულად განხორციელდეს სალიცენზიო პირობებისა და ბავშვზე ზრუნვის სახელმწიფო სტანდარტების შესრულების შეფასება და ლიცენზირების პროცესის ხელშეწყობა.

საქართველოს სახალხო დამცველს სურს ხაზი გაუსვას, რომ საქართველოში არსებული ეკონომიკური მდგომარეობისა და ბავშვზე ალტერნატიული ზრუნვის კუთხით არსებული პრობლემების გათვალისწინებით, დიდი ზომის რეზიდენტულ დაწესებულებებში მყოფი ბავშვების საუკეთესო ინტერესების შესაბამისად, დეინსტიტუციონალიზაციისა და ბავშვის უფლებების კონვენციის იმპლემენტაციის მიზნებიდან გამომდინარე, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს თანმიმდევრული პოლიტიკის შემუშავება.

ბავშვის კეთილდღეობისა და ჰარმონიული განვითარებისკენ მიმართული სახელმწიფოს ძალისხმევა უნდა მოიცავდეს საკანონმდებლო და ადმინისტრაციულ ღონისძიებებს, სამართლებრივი დაცვის ეფექტური მექანიზმის შექმნას, დიალოგს ყველა დაინტერესებულ მხარესთან, ყოვლისმომცველი ეროვნული სტრატეგიის შემუშავებას, ბავშვის უფლებების დაცვისკენ მიმართული ღონისძიებების კოორდინირებას დაინტერესებულ მხარეებთან, ბავშვის უფლებების კონვენციის დებულებების დაცვის პირობებში არასახელმწიფო სუბიექტების მიერ მომსახურების მიწოდების ხელშეწყობას, მომსახურების მიწოდების პროცესის მონიტორინგის სისტემის შექმნას და ბავშვზე ზრუნვის პროცესში ჩართული პირების სწავლებას და შესაძლებლობების გაზრდას.⁵

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, განხორციელებული მონიტორინგის მიზანს წარმოადგენდა, ერთი მხრივ, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოსა და საქართველოში მუსლიმური კონფესიის დაქვემდებარებაში მყოფ პანსიონებში ბავშვზე ზრუნვის სახელმწიფო სტანდარტების შესრულების და მეორე მხრივ, ამ სტანდარტების შესრულების ხელშეწყობის კუთხით სახელმწიფოს ძალისხმევის შეფასება. წინამდებარე ანგარიშში მოცემული რეკომენდაციების შესრულება სწორედ სახელმწიფოს თანმიმდევრულ პოლიტიკაზეა დამოკიდებული.

⁵ Committee on the Right of the Child, General Comment No. 5 (2003) “General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child”, CRC/GC/2003/5

1. ინფორმაცია დაწესებულებებში არსებული შიდა რეგულაციების შესახებ

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-3 მუხლის მესამე პუნქტის მიხედვით, ბავშვზე ზრუნვისათვის ან მისი დაცვისათვის პასუხისმგებელი დაწესებულებები და სამსახურები უნდა შეესაბამებოდნენ კომპეტენტური ორგანოების მიერ დაწესებულ ნორმებს.

„ტექნიკური რეგლამენტი – ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ“, (სტანდარტიN1) ადგენს: „მომსახურების მიმწოდებლის მხრიდან ინფორმაციის გაზიარება დაინტერესებული პირისთვის ხელს უწყობს ბენეფიციართა მოთხოვნილებების სათანადოდ დაკმაყოფილებას და საჭირო გადაწყვეტილების მიღებას“⁶.

ინფორმაცია მომსახურების მიმწოდებლის, დაწესებულების მისამართისა და სამიზნე ჯგუფის შესახებ თვალსაჩინო სახით იქნა წარმოდგენილი ფერიისა და ნინოწმინდის მართლმადიდებლურ პანსიონებში. ამავე სახლებში იქნა წარმოდგენილი სააღმზრდელო პროგრამა, რომელიც მოიცავს, აღზრდის მეთოდიკასა და დღის წესრიგს.

ლიცენზია - საქართველოს კანონი „ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ“ სააღმზრდელო საქმიანობას განსაზღვრავს საქმიანობის ლიცენზიის ერთ-ერთ სახედ, ხოლო საქართველოს კანონი „სააღმზრდელო საქმიანობის ლიცენზირების შესახებ“ განმარტავს, რომ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს შესაბამისი სამსახური გასცემს სააღმზრდელო საქმიანობის ლიცენზიას.

საქართველოს კანონი „ზოგადი განათლების შესახებ“ სკოლა-პანსიონს განმარტავს, როგორც სასწავლო-სააღმზრდელო სპეციალიზებულ დაწესებულებას, სადაც სასწავლო-სააღმზრდელო პროცესი წესრიგდება საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ბრძანებით.

შესწავლილი დაწესებულებებიდან, მართლმადიდებელი ეკლესიის საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებული ფერიის და სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონები ახორციელებენ როგორც საგანმანათლებლო, ისე პანსიონურ მომსახურებას. დანარჩენი დაწესებულებები კი მხოლოდ პანსიონური, სააღმზრდელო საქმიანობის განმახორციელებლები არიან.

სააღმზრდელო საქმიანობის განმახორციელებელი დაწესებულების ლიცენზია საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებული პანსიონებიდან მიღებული აქვს მხოლოდ ფერიის

⁶ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N66, 2014 წ., 15 იანვარი, „ტექნიკური რეგლამენტი – ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ“, სტანდარტიN1.

მართლმადიდებლურ პანსიონს⁷. დაწესებულებების ადმინისტრაციის განმარტებით, ლიცენზიის მისაღებად პროცესი დაწყებული აქვთ ბედიანისა და ნინოწმინდის პანსიონებს⁸.

რაც შეეხება მუსლიმური აღმსარებლობის პანსიონებს, არცერთ მათგანში არ იყო დოკუმენტაციის შესწავლის საშუალება. დაწესებულებების წარმომადგენლებმა, სხვადასხვა მიზეზების გამო, ვერ წარმოადგინეს მოთხოვნილი დოკუმენტები.

შინაგანაწესი მონიტორინგის ჯგუფისათვის ხელმისაწვდომი იყო საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ პანსიონებში.

საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ ნინოწმინდის, ბედიანისა და ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონებში⁹ შინაგანაწესით რეგულირდება თანამშრომელთა დაქირავების, უსაფრთხოების, კონფიდენციალობის დაცვის, ქცევის მართვის, ძალადობისაგან დაცვის, პროტესტისა და უკუკავშირის გამოხატვის პროცედურა, მომსახურების შეწყვეტისა და სამუშაოსთან დაკავშირებული წესები. აღნიშნულ დოკუმენტში გაწერილია ასევე აღსაზრდელთა კვების, ფორმალური და არაფორმალური განათლების ხელშეწყობის, დამოუკიდებლობის გრძნობის განვითარების, სოციალური კონტაქტების ხელშეწყობის, ზრუნვა/მეთვალყურეობის, დისციპლინური ზომების, თავისუფალი დროის მიზნობრივი განაწილების, ინდივიდუალიზმის, ჯანმრთელობისა და პირადი ჰიგიენის დაცვის საკითხები. ფერიის მართლმადიდებლური პანსიონის¹⁰ შინაგანაწესში დამატებით ასახულია სოციალურ მუშაკთან თანამშრომლობის ფორმებიც.

სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონში¹¹ შინაგანაწესი გამოკრულია შენობის შესასვლელში. დაწესებულებაში საქმიანობა მიმდინარეობს „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონისა და გიმნაზია-პანსიონის წესდების შესაბამისად. გიმნაზია-პანსიონის შინაგანაწესის მიხედვით, სკოლა-პანსიონის საქმიანობა მოიცავს ეროვნული სასწავლო გეგმის შესაბამისი სასწავლო პროცესის წარმართვას, სასკოლო და კლასგარეშე ღონისძიებების გამართვას, მოსწავლეთა საგნობრივი და სპორტული წრეების ჩამოყალიბებასა და სხვადასხვა პროგრამებში მონაწილეობას. გარდა ამისა, შინაგანაწესი მოიცავს ასევე პედაგოგიური საბჭოს და საგნობრივი კათედრების საქმიანობის წესს, მასწავლებელთა და მოსწავლეთა უფლება-მოვალეობებს, მოსწავლის პირად საქმეში შემავალი დოკუმენტაციის ჩამონათვალს, თანამშრომლების წახალისებისა და დისციპლინური პასუხისმგებლობის ზომებს, თანამშრომელთა სამსახურში მიღება-გათავისუფლების წესს.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრში, შინაგანაწესთან ერთად ინახება ა(ა)იპ „წმინდა გიორგი მთაწმინდელის მონასტერთან არსებული სარეაბილიტაციო ცენტრის“ სააღმზრდელო პროგრამა,

⁷ ა(ა)იპ საპატრიარქოსთან არსებული სოფ. ფერიის წმ. მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი.

⁸ ა(ა)იპ წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი;

ა(ა)იპ ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი.

⁹ ა(ა)იპ საპატრიარქოსთან არსებული სოფ. ფერიის წმ. მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი.

¹⁰ ა(ა)იპ საპატრიარქოსთან არსებული სოფ. ფერიის წმ. მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი.

¹¹ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

წესდება და დებულება. დებულების თანახმად, ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრი ითვლება „წმინდა გიორგი მთაწმინდელის მონასტერთან არსებული სარეაბილიტაციო ცენტრის“ ტერიტორიულ ერთეულად. ამავე დებულებით განსაზღვრულია ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრის დაფინანსების წყარო, რაც შეიძლება იყოს „წმინდა გიორგი მთაწმინდელის მონასტერთან არსებული სარეაბილიტაციო ცენტრის“ დამფუძნებლის ბიუჯეტიდან გამოყოფილი მიზნობრივი სახსრები, შემოწირულობის სახით მიღებული შემოსავალი, მიზნობრივი კრედიტები და გრანტები და საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვა შემოსავლები. ცენტრში ინახება 2012 წლიდან 2014 წლის ჩათვლით განხორციელებული აქტივობების მოკლე ანგარიშები, შესაბამისი ფოტომასალით. აღნიშნულ ანგარიშებში აღწერილია ცენტრში ორგანიზებული ტრენინგები, ექსკურსიები/ლაშქრობები, შეხვედრები, სპორტული ღონისძიებები, რომლებშიც ბენეფიციარები მონაწილეობდნენ.

ფერიის მართლმადიდებლური პანსიონის¹² აღსაზრდელთა ქცევის მართვის პოლიტიკა ცალკე დოკუმენტად არის შემუშავებული. დოკუმენტში გამოკვეთილია თანამშრომლების გაძლიერებაზე ორიენტირებული ღონისძიებები, საჭიროების შემთხვევაში – ტრენინგები, პრობლემურ საკითხებთან დაკავშირებით – კონსულტაციები შესაბამის სპეციალისტებთან. აღსაზრდელთა ქცევის მართვის პოლიტიკა ასახავს ასევე აღსაზრდელების გაძლიერებაზე ორიენტირებულ შემდეგ ღონისძიებებს: საკუთარი უფლებებისა და მოვალეობების, ემოციების, ქცევისა და კონფლიქტების მართვის სწავლებას. დოკუმენტში გაწერილია ქცევის მართვის ტექნიკა და წახალისების, პრობლემური/გამომწვევი ქცევის მართვის პროცედურა.

პირის სპეციალურ დაწესებულებაში მოთავსებისა და გაყვანის აღრიცხვა - საპატრიარქოს მართვაში არსებულ პანსიონებში ბავშვები ირიცხებიან ძირითადად, მშობლის განცხადების საფუძველზე. დაწესებულების ადმინისტრაციის განმარტებით, მათ არასრულწლოვანის ჩარიცხვის თხოვნით მიმართავენ ასევე ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები და პოლიციის თანამშრომლები.

ფერიის მართლმადიდებლურ და ნინოწმინდის პანსიონებში¹³ ირიცხებიან 0–18 წლამდე ასაკის ბავშვები. ჩარიცხვის დროს მშობელი წერს განცხადებას დირექტორის სახელზე. უნდა აღინიშნოს, რომ ნინოწმინდის¹⁴ პანსიონში ბავშვები, ძირითადად გადმოყვანილი არიან ზესტაფონის წმ. ბარბარეს სახელობის პანსიონიდან ამ უკანასკნელის დახურვის შემდეგ. ზემოაღნიშნულ პანსიონებში მიმდინარეობს პირის სპეციალურ დაწესებულებაში მოთავსებისა და გაყვანის აღრიცხვა, ასევე იწარმოება ბენეფიციარების დროებითი გაყვანის ჟურნალი.

¹²ა(ა)იპ საპატრიარქოსთან არსებული სოფ. ფერიის წმ. მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი.

¹³ ა(ა)იპ საპატრიარქოსთან არსებული სოფ. ფერიის წმ. მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი;

¹⁴ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ნინოწმინდის წმ. ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონში ირიცხება 125 ბენეფიციარი, ხოლო პანსიონური მომსახურებით სარგებლობს 40 ბავშვი. ბავშვების მიღება და გაყვანა ხდება მშობლების განცხადების საფუძველზე.

ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი მომსახურებას უწევს 6-18 წლის ასაკის არასრულწლოვნებს. მონიტორინგის დროს ცენტრში სულ 6 არასრულწლოვანი ირიცხებოდა. მათ გარდა, ცენტრში ცხოვრობს 2 სრულწლოვანი ბენეფიციარი, რომლებიც სრულწლოვანების მიღწევის შემდეგ ცენტრში დროებით ცხოვრობენ. აღსაზრდელების მოთავსებისა და გაყვანის აღრიცხვის ჟურნალში მითითებულია ბენეფიციართა პირადი საიდენტიფიკაციო მონაცემები, მათი მიმღები და გამყვანი პირები. პირის დროებითი გაყვანის აღრიცხვის ჟურნალში აღრიცხვა წარმოებს 2013 წლიდან. გამყვან პირებად მითითებული არიან ბენეფიციარის მშობელი, როგორც ბენეფიციარის კანონიერი წარმომადგენელი ან მეურვე. გაყვანის მაქსიმალური ვადა 10 დღეა, მაგრამ განსაკუთრებულ შემთხვევაში, შესაძლებელია, გამონაკლისის სახით, აღნიშნული ვადა გაგრძელდეს. ცენტრში არასრულწლოვნის ჩარიცხვა ხდება კანონიერ წარმომადგენელთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

მუსლიმურ პანსიონებში მონიტორინგის დროს გამოვლინდა, რომ დაწესებულებებში არ აწარმოებენ რაიმე სახის დოკუმენტაციას; არ აქვთ შინაგანაწესი, არ არის გაწერილი ქცევის წესები, დღის განრიგი, არ აქვთ გახსნილი ბავშვების პირადი საქმეები. მონიტორინგის ჯგუფის მიერ დოკუმენტაციის მოთხოვნისას, არ იქნა წარმოდგენილი არანაირი დოკუმენტი. ყველა სახის საქმიანობა ზეპირსიტყვიერია. ბენეფიციარების მიღებისას ითხოვენ ჯანმრთელობის შესახებ ცნობას. მშობლებს, არასრულწლოვანის პანსიონში მოყვანისას, აცნობენ იქ არსებულ პირობებს. თუ აღსაზრდელი ვერ დაძლეოს აღნიშნულ წესებს, მშობელს შეუძლია, ბავშვი სახლში წაიყვანოს. ამ დაწესებულებებში არ იღებენ სპეციალური საჭიროებების მქონე ბავშვებს, რადგან, მიღებისას აუცილებელ პირობას თავის დამოუკიდებლად მოვლა წარმოადგენს. თვეში ერთხელ, კვირის ბოლოს, სამი დღით, ბავშვები მიდიან თავიანთ ოჯახებში (არასრულწლოვნები არიან ძირითადად აჭარისა და გურიის რეგიონებიდან). პანსიონების ადმინისტრაციის წარმომადგენლები განმარტავენ, რომ დაწესებულებები ძირითადად, მოსახლეობის შემოწირულობებით ფუნქციონირებს.

ბენეფიციართა პირადი საქმეები და კონფიდენციალობის დაცვა - „ბენეფიციართა პირადი ინფორმაციის კონფიდენციალობის უფლების დაცვა უზრუნველყოფილია“.¹⁵

საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებული პანსიონების ბენეფიციართა პირადი საქმეები ინახება ადმინისტრაციის ოთახებში უცხო პირთათვის მიუწვდომელ ადგილზე. ბავშვებზე არსებული კონფიდენციალური ინფორმაცია დაცულია და საჯაროდ არ განიხილება. ამ დაწესებულებებში ბენეფიციართა ინდივიდუალური შეხვედრებისთვის გამოიყენება ბენეფიციარის საცხოვრებელი ოთახი ან სტუმრის საერთო მისაღები.

¹⁵ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N66, 2014 წ., 15 იანვარი, „ტექნიკური რეგლამენტი – ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ“, სტანდარტი N3.

ნინოწმინდის პანსიონში ბენეფიციართა პირადი საქმეები ინახება უცხო პირთათვის მიუწვდომელ ადგილზე. ბავშვების პირადი საქმე მოიცავს შემდეგ დოკუმენტებს: მშობლის განცხადება ბავშვის აღსაზრდელად გადაცემის თაობაზე, აღსაზრდელის დაბადების მოწმობის ასლი, მშობლის პირადობის მოწმობის ასლი. აღსაზრდელის პირად საქმეში არის ხელშეკრულება მშობელსა და პანსიონის ხელმძღვანელს შორის, რომლის თანახმადაც, მომსახურების მიმწოდებელმა უნდა უზრუნველყოს ბავშვის ესთეტიკური და ფიზიკური აღზრდა, მისი სამედიცინო მომსახურება და შეუქმნას მას ზოგადი განათლების მიღების ხელშემწყობი პირობები. ხელშეკრულების ტექსტის თანახმად, მომსახურების მიმწოდებელმა უნდა მოახდინოს ბავშვისთვის პატრიოტიზმის, პატიოსნების, სათნოების, სიკეთის, პასუხისმგებლობის, სხვა სულიერი თვისებების შთაგონება და უნდა ჩამოუყალიბოს მას საქართველოს სახელმწიფოსათვის თავდადების, ერთგულების, სამართლიანობისა და კანონის დაცვის მოთხოვნილებები.

სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონში ¹⁶, ნინოწმინდის პანსიონში არსებული მგავსი დოკუმენტაციის გარდა, აღსაზრდელების პირად საქმეს დართული აქვს სამედიცინო დოკუმენტაცია – ფორმა NIV-100/ა-ს.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრის აღსაზრდელთა პირად საქმეებში ინახება მათი დაბადების მოწმობის ასლები, კანონიერი წარმომადგენლის/მეურვის პირადობის მოწმობის ასლი, ხელშეკრულება, სამედიცინო დოკუმენტაცია – ფორმა N025. ორი ბენეფიციარის პირად საქმეში ინახება ფორმა N100. დაწესებულებასა და ბავშვის კანონიერ წარმომადგენელს შორის დადებული ხელშეკრულებები ინახება არასრულწლოვნის პირად საქმეში. ხელშეკრულებაში მითითებულია, რომ არასრულწლოვნის ცენტრში დროებით ჩარიცხვა გულისხმობს მის აღზრდას, ზრუნვას განათლების მიცემას, სათანადო საცხოვრებელი პირობების შექმნას, არასრულწლოვნის ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე მეთვალყურეობას, ბავშვის კვებით უზრუნველყოფას, ბავშვის საჭიროებების უზრუნველყოფას და მის ჩამოყალიბებას საზოგადოებაში ინტეგრირებულ პიროვნებად. ხელშეკრულებაში მითითებულია ბავშვისა და მისი კანონიერი წარმომადგენლის პირადი მონაცემები და დროებით ჩარიცხვის მოთხოვნის მიზეზი. ასევე, განსაზღვრულია მხარეთა უფლება-მოვალეობები.

მონიტორინგის შედეგად გაირკვა, რომ მონიტორინგის მომენტში ფერიის (ვაჟთა), ფერიის (გოგონების) და ქობულეთის (ვაჟთა) მუსლიმურ პანსიონებში არ გააჩნდათ ბენეფიციართა პირადი საქმეები.

უკუკავშირის და გაპროტესტების მექანიზმი და გატარებული ღონისძიებების წერილობითი აღრიცხვა – მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა ზოგადი ტენდენცია, რომ როგორც საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ, ასევე მუსლიმური პანსიონების აღსაზრდელებს არ აქვთ საჭირო ინფორმაცია უკუკავშირისა და გაპროტესტების უფლებისა და პროცედურების შესახებ. საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებული სკოლა-პანსიონების შინაგანაწესში არ არის გაწერილი და დანერგილი უკუკავშირისა და წახალისების მექანიზმები. აღმზრდელთა

¹⁶ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

გარკვეული ნაწილი საერთოდ არ ფლობს ინფორმაციას აღნიშნული სტანდარტის შესახებ. საკუთარი უფლებების შესახებ ბავშვებს არ მიეწოდებათ ინფორმაცია, ამ თემაზე არ უტარდებათ საუბრები.

აზრის გამოხატვის პასუხად გატარებული ღონისძიებების წერილობითი აღრიცხვა არ ხდება არც ერთ დაწესებულებაში. საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში მყოფ პანსიონებში გამოიკვეთა, რომ ბენეფიციარები, პრობლემურ საკითხებთან დაკავშირებით, საუბრობენ სასულიერო პირებთან ან ზეპირი ფორმით მიმართავენ დაწესებულების ხელმძღვანელს.

ძალადობის ფაქტების პასუხად გატარებული ღონისძიებების წერილობითი აღრიცხვა ხორციელდება ნინოწმინდის¹⁷ სამზრუნველო დაწესებულებაში 2014 წლის ივნისის თვიდან. მონიტორინგის განხორციელების დროს დაფიქსირებული იყო 8 შემთხვევა. ძირითადად, აღრიცხული იყო ბულინგის ფაქტები. რეაგირების გზებზე განსაზღვრულია მოძღვრების, აღმზრდელებისა და ფსიქოლოგის გასაუბრება ბავშვებთან.

ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონში¹⁸ დაფიქსირებული იყო მხოლოდ ერთი შემთხვევა, ინფორმაცია იყო ზოგადი და არ ჩანდა ფაქტზე განხორციელებული კონკრეტული რეაგირების გზები და ვადები.

სტეფანწმინდაში¹⁹ ძალადობის ფაქტების წერილობითი აღრიცხვა არ ხორციელდება, თუმცა დაწესებულების თანამშრომელმა მონიტორინგის ჯგუფთან საუბარში აღნიშნა, რომ ასეთ შემთხვევებში ბავშვები ესაუბრებიან სასულიერო პირებს.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრში არსებობს აღსაზრდელებისა და მათი მშობლების უკუკავშირის მოსაზრებისა და გაპროტესტების აღრიცხვის და ძალადობის ფაქტების აღრიცხვის ჟურნალი, მაგრამ ორივე მათგანი ცარიელია.

თანამშრომელთა კვალიფიკაციის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია და მათთან გაფორმებული ხელშეკრულებები - მონიტორინგის განხორციელების მომენტისათვის, საპატრიარქოს ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონში²⁰ დასაქმებული იყო 160 ადამიანი. მათ შორის, 42 აღმზრდელი, 18 ჩვილების ძიძა, 31 პედაგოგი, 2 ექიმი, 5 ექთანი. აგრეთვე, სხვადასხვა წრეების მასწავლებლები, ტექნიკური პერსონალი და ადმინისტრაციის თანამშრომელი. აღმზრდელები მორიგეობენ ყოველ მესამე დღეს, ჩვილ ბავშვებთან მუშაობს 2 ძიძა. მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ 7 აღსაზრდელთან მუშაობს 1 აღმზრდელი. მიღებული ინფორმაციის მიხედვით, 2014 წელს ყველა აღმზრდელმა, ორგანიზაციის „პარტნიორობა ბავშვებისთვის“ და საქართველოს მიმღებ მშობელთა ორგანიზაციის პროექტის

¹⁷ ა(ა)იპ წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი;

¹⁸ ა(ა)იპ საპატრიარქოსთან არსებული სოფ. ფერიის წმ. მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი;

¹⁹ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს სტეფანწმინდის წმ. ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი;

²⁰ ა(ა)იპ საპატრიარქოსთან არსებული სოფ. ფერიის წმ. მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი.

ფარგლებში, გაიარა საბაზისო 9 დღიანი სატრენინგო კურსი „ბავშვზე ინდივიდუალური ზრუნვის მეთოდები“. პანსიონში ხელმისაწვდომი იყო ყველა თანამშრომლის პირადი საქმე, რომელიც მოიცავს მათთან დაწესებულების მიერ გაფორმებულ ხელშეკრულებას. აღმზრდელის სამუშაო აღწერილობა ცალკე დოკუმენტად არის შემუშავებული და მასში გაწერილია მზრუნველთა ძირითადი მოვალებები, ასევე თანამშრომლების პასუხისმგებლობის ფორმები და დისციპლინური ზომები ხელშეკრულების პირობების დარღვევის შემთხვევაში.

სტეფანწმინდის ²¹ გიმნაზია-პანსიონში დასაქმებულია 55 თანამშრომელი, მათ შორის, 26 მასწავლებელი, 8 აღმზრდელი, 4 ძიძა, ასევე, ადმინისტრაციის თანამშრომლები, ექიმი, ექთანი და ტექნიკური პერსონალი. აღმზრდელებს არ აქვთ გავლილი ტრენინგი. პანსიონში ხელმისაწვდომი იყო ყველა თანამშრომლის პირადი საქმე, რომელიც მოიცავს მათთან დაწესებულების მიერ გაფორმებულ ხელშეკრულებას.

ნინოწმინდის ²² ბავშვთა პანსიონში დასაქმებულია 49 თანამშრომელი, მათ შორის, 2 ზედამხედველი, 2 ზედამხედველის თანაშემწე, 24 აღმზრდელი, 2 ექიმი, 2 ექთანი, 8 ტექნიკური პერსონალი. პანსიონში სულ 13 ასაკობრივი ჯგუფია. თითო ჯგუფში (12-14 ბავშვი) - 1 აღმზრდელი და 2 ძიძა. ჩვილებში - 2 აღმზრდელი მუდმივად. 7 აღსაზრდელზე გათვლილია 1 აღმზრდელი. ისინი მორიგეობენ და რჩებიან პანსიონში 2 თვის განმავლობაში, ხოლო ორი თვე ისვენებენ. მონიტორინგის განხორციელების დროს, ორგანიზაცია „პარტნიორობა ბავშვებისთვის“ და საქართველოს მიმღებ მშობელთა ორგანიზაციის პროექტის ფარგლებში, თანამშრომლებისათვის მიმდინარეობდა საბაზისო 9 დღიანი სატრენინგო კურსი „ბავშვზე ინდივიდუალური ზრუნვის მეთოდები“. დაწესებულებაში ფსიქოლოგი არ ჰყავთ და ხატვის მასწავლებელი ითავსებს ფსიქოლოგის ფუნქციებს, რომელსაც 1998 წელს გავლილი აქვს 3 დღიანი სასემინარო კურსი გამოყენებით ფსიქოლოგიაში „როგორ დავეხმაროთ მძიმე მდგომარეობაში მყოფ ბავშვებს“.

ბედიანის ²³ ბავშვთა სარეაბილიტაციო ცენტრს შრომითი ხელშეკრულება აქვს დადებული 6 ადამიანთან: 1 ხელმძღვანელთან, 4 აღმზრდელთან და ერთ ექიმთან, მათგან 2 დასაქმებულია ასევე ბედიანის საჯარო სკოლაში პედაგოგის თანამდებობაზე, ერთ-ერთი აღმზრდელი ამავე სკოლის სერტიფიცირებული დირექტორია. აღმზრდელთა პირად საქმეებში ინახება მათთან გაფორმებული შრომითი ხელშეკრულებები, ჯანმრთელობის ფორმა N100, პირადობის ასლი და განათლების დამადასტურებელი დიპლომი.

ბათუმის მუსლიმთა გოგონების პანსიონის ²⁴ პერსონალი, რომელიც ხელმძღვანელის, 5 აღმზრდელისა და 2 მზარეულისგან შედგება, ძირითადად ქალებით არის დაკომპლექტებული.

²¹ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

²² ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

²³ ა(ა)იპ ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი.

²⁴ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისთვის).

ფერიის ვაჭების მუსლიმურ პანსიონში²⁵ დასაქმებული არიან: დირექტორი, 2 აღმზრდელი და 1 მზარეული.

ქობულეთის ვაჭების მუსლიმურ პანსიონში²⁶ დასაქმებულია 3 აღმზრდელი და 1 მზარეული.

მუსლიმურ პანსიონებში მონიტორინგის განხორციელების დროს გამოიკვეთა, რომ აღმზრდელებს არ აქვთ აღმზრდელობითი საქმიანობის წარმოების შესაბამისი კვალიფიკაცია. დაწესებულებაში არ იქნა წარმოდგენილი მათი კვალიფიკაციის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია, თუმცა მონიტორინგის ჯგუფთან საუბრის დროს აღმზრდელების უმრავლესობამ აღნიშნა, რომ განათლება მიღებული აქვთ თურქეთში.

ინდივიდუალური გეგმები - მონიტორინგის ფარგლებში შესწავლილ იქნა ბენეფიციართა პირადი საქმეები. საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ პანსიონებში არ ხდება ჩანაწერების წარმოება, თუ რა აქტივობები დაიგეგმა კონკრეტული ბავშვის მიმართ მისი ინდივიდუალური მახასიათებლებიდან გამომდინარე. აღნიშნული ჩანაწერების წარმოება აუცილებელია ბავშვის განვითარების დინამიკაზე დაკვირვებისთვის. მწვავე შემთხვევების დროს არ ჩანს მულტიდისციპლინური მიდგომა და პრობლემის მოგვარებასთან მიმართებაში დასახული ერთობლივი ღონისძიებები.

ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონში²⁷ მომსახურების ინდივიდუალური გეგმების წარმოება ჯერ არ დაუწყიათ, თუმცა ამ მიმართულებით მიმდინარეობს მოსამზადებელი სამუშაოები. სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონში აღმზრდელების საქმიანობა ძირითადად მოიცავს სასკოლო საგნების მიხედვით ბავშვებთან მეცადინეობას. ნინოწმინდის პანსიონში არ ხდება ბავშვების შესახებ ინდივიდუალური ჩანაწერების წარმოება.

მუსლიმურ პანსიონებში, მონიტორინგის დროს მოპოვებული ინფორმაციის მიხედვით, არ არის გახსნილი ბავშვების პირადი საქმეები.

რეკომენდაციები:

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- აღნიშნულ დაწესებულებებში ბავშვების ჩარიცხვა მოხდეს მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს ჩართულობით;
- უზრუნველყოფილ იქნეს რელიგიური სკოლა-პანსიონების ლიცენზირება საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, ამ მიზნით განხორციელდეს სკოლა-პანსიონების ინფორმირება და მათთვის შესაბამისი კონსულტაციის გაწევა ლიცენზირების პროცესთან დაკავშირებით;

²⁵ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმანური პანსიონი (ვაჭებისთვის).

²⁶ ქართველ მუსლიმთა კავშირის ქობულეთის მუსლიმანური პანსიონი (ვაჭებისთვის).

²⁷ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

- უზრუნველყოფილ იქნეს სკოლა-პანსიონებში გაეროს ბავშვის უფლებების კონვენციის პრინციპებისა და ბავშვზე ზრუნვის სახელმწიფო სტანდარტების დანერგვა;
- უზრუნველყოფილ იქნეს ბენეფიციარების დაწესებულებებში მოთავსების და გაყვანის მკაფიო კრიტერიუმების და პროცედურების შემუშავება;
- მოწესრიგდეს ბავშვების პირადი დოკუმენტაცია;
- უზრუნველყოფილ იქნეს სამზრუნველო დაწესებულებებში ბავშვთან მომუშავე პირების საბაზისო მომზადება, ბავშვის უფლებათა კონვენციის გაცნობა და საკვალიფიკაციო ტრენინგების ჩატარება; ასევე, პერსონალის გადამზადება ბენეფიციართა მომსახურების ინდივიდუალური გეგმების წარმოების სწავლების მიზნით. გეგმების შემუშავების პროცესში, გათვალისწინებული იქნეს ბენეფიციარების ინდივიდუალური საჭიროებები, ხოლო დაგეგმილი აქტივობები უზრუნველყოფდეს ბავშვის საჭიროებების დაკმაყოფილებას.

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სსიპ სოციალური მომსახურების სააგენტოს:

- უზრუნველყოფილ იქნეს სახელმწიფო სოციალური მუშაკების მიერ ბავშვების და მათი ოჯახების შეფასება, რაც ხელს შეუწყობს ზრუნვის ალტერნატიული ფორმების განსაზღვრას;
- კონფიდენციალობის დაცვის მიზნით, შემუშავდეს პანსიონების მიერ ბენეფიციართა პირადი ინფორმაციის გაცემის თაობაზე უფლებამოსილი პირის თანხმობის ფორმა.

რელიგიური კონფესიების პანსიონებს:

- ყველა პანსიონის ხელმძღვანელობამ უზრუნველყოს ბენეფიციართა პირადი საქმეების სათანადო წესით²⁸ წარმოება.
- საუბრის კონფიდენციალობის დაცვის მიზნით, ყველა პანსიონში გამოიყოს სპეციალური ოთახი.

²⁸ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N66, 2014 წ., 15 იანვარი, „ტექნიკური რეგლამენტი – ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ“, სტანდარტი N3.

2. ჯანდაცვა

სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობა ბავშვთა სააღმზრდელო დაწესებულებებში ხორციელდება „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 135-ე მუხლის შესაბამისად, სადაც მითითებულია, რომ სახელმწიფო უზრუნველყოფს სამედიცინო დახმარებას ობოლი და მშობლების ზრუნვას მოკლებული, ფიზიკური და ფსიქიკური პრობლემების მქონე ბავშვებისათვის განკუთვნილ დაწესებულებებში.

სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობა – საპატრიარქოს მართვაში მყოფი პანსიონების აღსაზრდელების სამედიცინო მომსახურება ხორციელდება ამბულატორიულად, პირველადი ჯანდაცვის ობიექტებში, ადგილმდებარეობის მიხედვით. ბენეფიციარები ამბულატორიულ მეთვალყურეობაზე იმყოფებიან რაიონის სამედიცინო ცენტრში, რომლის პედიატრთანაც პანსიონს გაფორმებული აქვს ხელშეკრულება.

ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონს²⁹ ემსახურება ორი პედიატრი. ექიმები მორიგეობით მოდიან პანსიონში. ამავე პანსიონში, დღის განმავლობაში მორიგეობს ორი ექთანი, ხოლო ღამის განმავლობაში – სამი.

სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონის³⁰ აღსაზრდელები ამბულატორიულ აღრიცხვაზე არიან ყაზბეგის რაიონულ საავადმყოფოში. ექიმი-პედიატრი კვირაში ერთხელ ახორციელებს ვიზიტს პანსიონში, კონსულტაციას უტარებს აღსაზრდელებს და ადგენს კვირის მენიუს. ექთანი მუშაობს პანსიონში ყოველდღე 10:00-14:00 საათებში. ყაზბეგის რაიონულ საავადმყოფოში არ ჰყავთ ოფთალმოლოგი, ნევროლოგი, ორთოპედი, ოტორინოლარინგოლოგი. ამიტომ აღსაზრდელებს კონსულტაციებზე თბილისში აგზავნიან ან მშობლებს ატყობინებენ საჭიროების შესახებ.

ნინოწმინდის პანსიონის³¹ ბენეფიციარები ამბულატორიულ აღრიცხვაზე არიან ახალციხის კლინიკაში. პანსიონის ადმინისტრაცია თბილისიდან იწვევს ექიმებსა და ექთნებს, რომლებიც, დადგენილი გრაფიკით ჩამოდიან პანსიონში და კონსულტაციას უწევენ ბენეფიციარებს.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრს ემსახურება ექიმი, რომელიც, თავის მხრივ, დასაქმებულია წალკის საავადმყოფოში. 2014 წლის 10 იანვრიდან, აღნიშნულ პირთან გაფორმებულია ხელშეკრულება საექიმო მომსახურების შესახებ. ხელშეკრულებით, ექიმს ევალება თვეში ორჯერ მოინახულოს ცენტრის აღსაზრდელები და ჩაუტაროს მათ გეგმიური პროფილაქტიკური შემოწმება, საჭიროების შემთხვევაში კი, დაუნიშნოს სათანადო მკურნალობა, გარდა ამისა, ბენეფიციარებს პერიოდულად ესაუბროს პირადი ჰიგიენის დაცვისა და ჯანსაღი ცხოვრების წესზე. აღმზრდელების მსგავსად, ექიმიც საკუთარ ვალდებულებას ასრულებს უსასყიდლოდ,

²⁹ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

³⁰ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

³¹ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

ანაზღაურების გარეშე. ექიმი ცენტრში ვიზიტებს საჭიროების შემთხვევაში ახორციელებს თვეში რამდენჯერმე, ხოლო საკუთარი ინიციატივით თვეში მინიმუმ ერთხელ.

მუსლიმური პანსიონების ბენეფიციარები, ამბულატორიულად აღრიცხვაზე იმყოფებიან სამედიცინო პუნქტებში საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. ფერიის გოგონათა მუსლიმური პანსიონის³² ბენეფიციარებს სამედიცინო მომსახურებას ადგილობრივად სოფლის ექიმის პროგრამის ფარგლებში დანიშნული ექიმი უწევს, ხოლო ფერიის ვაჟთა მუსლიმური პანსიონის³³ ბენეფიციარებს კი სხვა სოფლის ექიმი ემსახურება.

ფსიქიკური ჯანმრთელობა – მონიტორინგის ჯგუფის მიერ სამედიცინო პერსონალის, ბენეფიციართა ინტერვიუების მონაცემებისა და სამედიცინო დოკუმენტაციის შეჯერებული შეფასების შედეგად გამოვლინდა, რომ რელიგიური კონფესიების დაქვემდებარებაში მყოფი პანსიონების ბენეფიციარები, მიუხედავად გადაუდებელი საჭიროებისა, ვერ იღებენ ადეკვატურ ფსიქოლოგიურ ან/და ფსიქიატრიულ დახმარებას. პანსიონის აღმზრდელები არ ფლობენ რთული ქცევის მართვის უნარ-ჩვევებს, დაწესებულებებში არ მუშაობენ პროფესიონალი ფსიქოლოგები. მართლმადიდებელი ეკლესიის დაქვემდებარებაში მყოფ პანსიონებში მუშაობენ ექიმები, რომლებსაც ფსიქიატრიული შემთხვევის მართვის გამოცდილება და ლიცენზირება არ აქვთ. ამდენად, კვალიფიციური ფსიქოლოგიური ან ფსიქიატრიული გამოკვლევა და შეფასება სკოლა/პანსიონის ბენეფიციარებს არ ჩატარებათ.

ასევე, გამოიკვეთა, რომ რიგ შემთხვევებში მართლმადიდებლურ და მუსლიმურ პანსიონებში ბავშვების ფსიქიკურ და ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე ზრუნვა არათანმიმდევრული და ნაკლებად სტრუქტურირებულია. ამასთან, იშვიათად და ზოგჯერ საერთოდ არ ხდება მშობლის და თავად ბავშვის ჩართვა მისთვის მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღებისა და მასზე ზრუნვის განხორციელების პროცესში.

ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონში³⁴ ფსიქოლოგიური დახმარება ცალკეულ ბენეფიციარებთან ხანმოკლე საუბრებით ამოიწურება, არ ხდება სრულყოფილი შეფასება და შემთხვევის მართვა ფსიქოლოგიური ინტერვენციის ტექნიკით.

ნინოწმინდის სკოლა-პანსიონში³⁵, როგორც აღვნიშნეთ, ბავშვებს ფსიქოლოგიურ დახმარებას უწევს პროფესიით პედაგოგი, რომელსაც ფსიქოლოგიის საკითხებში ტრეინინგი აქვს გავლილი. განსაკუთრებით საყურადღებოა ნინოწმინდის პანსიონის³⁶ ბენეფიციართა ფსიქიკური ჯანმრთელობა. აღსაზრდელებში ხშირია ფსიქიკური პრობლემები, ქცევითი და ემოციური აშლილობა. მიუხედავად აღნიშნულისა, ბავშვებს ფსიქიატრიული გამოკვლევა არ ჩატარებათ, არ მომხდარა მათი შეფასება და შესაბამისად, მათ არც ადეკვატური ფსიქიატრიული დახმარება

³² ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმანური პანსიონი (გოგონებისთვის).

³³ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმანური პანსიონი (ვაჟებისთვის).

³⁴ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

³⁵ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

³⁶ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

მიუღიათ. ნინოწმინდის პანსიონის სამედიცინო პერსონალის განმარტებით, ადგილობრივი სპეციალისტების დეფიციტის გამო, ბავშვის ჯანმრთელობის მდგომარეობის კვალიფიციური შეფასების მიზნით, დაწესებულების მესვეურებს თბილისის სამედიცინო კლინიკებში უწევთ ბავშვების გადმოყვანა, რაც მნიშვნელოვან ფინანსურ და ადამიანურ რესურსებს საჭიროებს.

მიუხედავად რეგიონში ფსიქიატრიული სამსახურების არსებობისა, ბავშვის ფსიქიკური ჯანმრთელობის შემოწმების საჭიროება ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონშიც³⁷ დაფიქსირდა. ერთ-ერთ ბენეფიციარს, მძიმე სომატური პრობლემების ფონზე, განვითარების შეფერხება აღენიშნება. არასრულწლოვანი დაბადებიდან ამ ინსტიტუციაში იზრდება, აქვს ემოციური და ქცევითი დარღვევები. მას არ ჩატარებია სრულყოფილი ფსიქოლოგიური/ფსიქიატრიული შეფასება. ბავშვის მიმართ არც ინკლუზიური განათლების საჭიროებებია განსაზღვრული.

მონიტორინგის მიმდინარეობისას გამოიკვეთა პრაქტიკა, როდესაც არასრულწლოვანის უმართავი, რთული ქცევის შემთხვევაში, მას ბიოლოგიურ ოჯახში აბრუნებენ. მაგალითად, სტეფანწმინდის სკოლა-პანსიონში³⁸ ერთ-ერთი რთული ქცევის მქონე ბავშვის მართვა ვერ შეძლეს და ბავშვი ბიოლოგიურ ოჯახში დააბრუნეს. ამ დაწესებულებაში ბავშვზე ზრუნვის პროცესში პროფესიონალი ფსიქოლოგის ან ფსიქიატრის ჩართვა საჭიროდ არ მიაჩნიათ, რადგან ამ ფუნქციას სულიერი მამები ითავსებენ.

საგულისხმოა, რომ ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრს გაფორმებული აქვს მემორანდუმი ახალგაზრდა ფსიქოლოგთა ასოციაციასთან, რომლის თანახმადაც, ასოციაციის წევრები, ყოველგვარი ანაზღაურების გარეშე, ფსიქოლოგიურ კონსულტაციას უწევენ ბენეფიციარებს. ასოციაციის წევრები, საშუალოდ, ორ კვირაში ერთხელ ჩამოდიან ცენტრში თბილისიდან და ატარებენ სხვადასხვა ჯგუფურ აქტივობებს, ინდივიდუალურ შეხვედრებს. არის შემთხვევები, როდესაც ბავშვები, კონსულტაციის მისაღებად, აღნიშნული ორგანიზაციის თბილისის ოფისშიც მიყავთ.

სამედიცინო დოკუმენტაცია და ჯანმრთელობაზე მეთვალყურეობა – როგორც მართლმადიდებლურ, ისე მუსლიმურ პანსიონებში ჩასარიცხად, სხვა დოკუმენტებთან ერთად, აუცილებელია, წარმოდგენილი იყოს ბავშვის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ ცნობა-ფორმა №IV –100/ა.

ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონში ჩარიცხვისას, 3 წლის ზევით ყველა ბავშვზე დამატებით ითხოვენ ანალიზების პასუხებს აივ ინფექცია/შიდსზე და სიფილისზე, ასევე, ფილტვების რენტგენოგრაფიის დასკვნას ფილტვის ტუბერკულოზის გამოსარიცხად. ადმინისტრაციამ განმარტა, რომ წინა წლებში იყო შემთხვევები, როდესაც ახლადჩარიცხულ ბავშვებს ზემოაღნიშნული პრობლემები აღმოაჩნდათ. ამიტომ ცნობას ითხოვენ დაავადების დროული აღმოჩენისა და მკურნალობის მიზნით. მონიტორინგის განხორციელების დროს, პანსიონის პერსონალი არ ფლობდა ინფორმაციას იმის შესახებ, გაიარეს თუ არა ბავშვებმა

³⁷ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“

³⁸ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი

პროფილაქტიკური სამედიცინო შემოწმება 2014 წელს. ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონში იწარმოება გადაბარების ჟურნალი, სადაც ირიცხებიან ბავშვები ჯანმრთელობის სხვადასხვა პრობლემებით.

სტეფანწმინდის პანსიონის ბენეფიციართა ჩარიცხვისას წარმოდგენილი სამედიცინო დოკუმენტაცია ფორმა №IV –100/ა ინახება მათ პირად საქმეში, ამბულატორიული სამედიცინო ბარათები ინახება პედიატრთან ყაზბეგის საავადმყოფოში.

ნინოწმინდის პანსიონის³⁹ ბენეფიციარებს ახალციხის კლინიკაში წელიწადში ერთხელ უტარდებათ პროფილაქტიკური გამოკვლევები. პანსიონის სამედიცინო პერსონალი, უბნის პედიატრისგან დამოუკიდებლად, ადგილზეც აწარმოებს ბავშვთა ჯანმრთელობის ისტორიების აღრიცხვას სპეციალურ ჟურნალში. ექიმმა აღნიშნა, რომ ჟურნალის წარმოება მნიშვნელოვანია, რათა აღსაზრდელების ჯანმრთელობაზე მიმდინარეობდეს დინამიური მეთვალყურეობა. 2014 წელს ნინოწმინდის პანსიონში, ქველმოქმედების ფარგლებში, თბილისის სხვადასხვა კლინიკებიდან ჩამოსული იყვნენ სპეციალისტები – ნევროპათოლოგი, გინეკოლოგი, ოტორინოლარინგოლოგი, ორთოპედი. ბავშვებს ჩაუტარდათ კონსულტაცია, გაუკეთდათ სამედიცინო ლაბორატორიული ანალიზი. ძირითადი პრობლემა, რომელიც გამოიკვეთა, იყო სქოლიოზი და ტონზილიტი. ბავშვებს გაუკეთდათ ტონზილექტომია, ჩაუტარდათ პროფილაქტიკური მასაჟები. დამატებითი ხარჯები საპატრიარქომ დააფინანსა. ნინოწმინდის⁴⁰ მედპერსონალი აწარმოებს ჟურნალს ქრონიკული დაავადებების მქონე აღსაზრდელებისათვის. ძირითადად, ეს არიან ბავშვები ფარისებრი ჯირკვლის დაავადებით და მხედველობის პრობლემებით. მედპერსონალის აზრით, აღნიშნული ჟურნალის წარმოება აუცილებელია, რათა მათ აკონტროლონ დანიშნული გამოკვლევები და კონსულტაციები.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრში არასრულწლოვნის მიღებისას, ინფორმაცია მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ, უმეტეს შემთხვევებში, გროვდება ექიმის მიერ გარეგნული დათვალიერების და გამოკითხვის შედეგად. იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს გონივრული ეჭვი რაიმე დაავადებასთან დაკავშირებით, ბავშვს უტარდება სამედიცინო გამოკვლევა. აღსაზრდელები ამბულატორიულ აღრიცხვაზე იმყოფებიან წალკის საავადმყოფოში. შესაბამისად, მათ პროფილაქტიკური აცრებიც აქ უტარდებათ ეროვნული კალენდრის მიხედვით. რაც შეეხება აცრას ტეტანუსზე, ის თბილისში გაკეთდა. არასრულწლოვნები სარგებლობენ საყოველთაო სამედიცინო დაზღვევით. იმ შემთხვევაში, თუ აღნიშნული დაზღვევა არ ფარავს კონკრეტულ სამედიცინო მომსახურებას, ცენტრი ფინანსურ დახმარებას იღებს საპატრიარქოსგან და ასევე, ქველმოქმედების სახით, ფიზიკური პირებისგან.

³⁹ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

⁴⁰ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

ფერიის გოგონების და ვაჟების მუსლიმური პანსიონების⁴¹ ბენეფიციარებს, როგორც უკვე აღინიშნა, საჭიროების შემთხვევაში, სამედიცინო მომსახურებას სოფლის ექიმი უწევს, ამბულატორიულად კი ისინი აღრიცხვაზე იმყოფებიან სამედიცინო პუნქტებში საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. მუსლიმური პანსიონის ხელმძღვანელობამ აღნიშნა, რომ არსებული საჭიროებიდან გამომდინარე, ისინი აპირებენ ექთნის საშტატო ერთეულის დამატებას. ექთანი ადგილზე გაუწევს ბავშვებს პირველად სამედიცინო დახმარებას. როგორც აღვნიშნეთ, მუსლიმურ პანსიონებში აღსაზრდელთა სამედიცინო დოკუმენტაცია არ იქნა წარმოდგენილი. ადმინისტრაციის წარმომადგენლებმა განმარტეს, რომ ბავშვები პროფილაქტიკურ შემოწმებას გადიან საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით, როდესაც ისინი დასვენების პერიოდში ბრუნდებიან ოჯახებში. ფერიის მუსლიმთა პანსიონის ბენეფიციარები დაზღვევულიც საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით არიან. ეს გარკვეულ სირთულეებს უქმნის სოფლის ექიმს, რომელიც მათ პროგრამა „პირველადი ჯანდაცვის მომსახურება სოფლად“–ის ფარგლებში უწევს მომსახურებას. ექიმმა შესთავაზა პანსიონის ადმინისტრაციას ბენეფიციარების აღრიცხვა და ბავშვების სამედიცინო ბარათების მასთან გადატანა. შეთავაზება მიიღო მხოლოდ ორი ბენეფიციარის ოჯახმა, უარყოფითი პასუხის მიზეზი კი მშობლების მხრიდან სოციალური დახმარების შეჩერების საშიშროება იყო. სოფლის ექიმის განმარტებით, მას არა აქვს ბენეფიციარების პროფილაქტიკური გამოკვლევების და ანალიზების პასუხები, რაც აფერხებს ბავშვების ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე დინამიურ მეთვალყურეობას, საჭიროებების განსაზღვრას, დროულ ინტერვენციასა და ადექვატური სამედიცინო მომსახურების მიწოდებას.

აღნიშნული პანსიონებიდან, საპატრიარქოს ფერიისა და ნინოწმინდის პანსიონების⁴² მედპერსონალი, აგრეთვე, ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრი აწარმოებენ უბედური შემთხვევის აღრიცხვის ჟურნალს.

იმუნიზაცია და ინფექციური დაავადებები – აცრების ჩატარების დროულობასა და ხარისხზე პირველადი ჯანდაცვის დაწესებულებები არიან პასუხისმგებელი. საპატრიარქოს პანსიონების ბენეფიციარებს პროფილაქტიკური აცრები უტარდებათ ეროვნული კალენდრის მიხედვით, რასაც პანსიონების მიერ დაქირავებული ექიმები აკონტროლებენ. ისინი ხელს უწყობენ იმუნიზაციის პროცესის დროულ ჩატარებას და საჭიროებისას, უზრუნველყოფენ ბენეფიციართა ტრანსპორტირებას.

ნინოწმინდის პანსიონის სამედიცინო პერსონალი 2005 წლიდან აწარმოებს იმუნიზაციის რეგულს და ყველა ბავშვზე აქვს გაკეთებული გეგმიური აცრების კალენდარი. გრიპის საწინააღმდეგო ვაქცინაცია ბენეფიციარებს არ ჩატარებიან. აღნიშნული არ ჩატარებიან, ასევე, ფერიის საპატრიარქოს პანსიონის ბავშვებს. მედპერსონალის თქმით, აღნიშნულზე მათ თავად

⁴¹ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისთვის); ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (ვაჟებისთვის).

⁴² ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის პანსიონი“; ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

განაცხადეს უარი, ხოლო ნინოწმინდის მედპერსონალის თქმით, საკმარისი რაოდენობის ვაქცინის არქონის გამო, ბავშვებს აცრა არ ჩატარებიათ.

პანსიონებში, ინფექციური დაავადების გაჩენის შემთხვევაში, იზოლაციის საშუალება ძირითადად, არ არსებობს. გამონაკლისია ნინოწმინდის პანსიონი⁴³, სადაც სამედიცინო ოთახში დგას 4 საწოლი ავადმყოფი ბავშვების იზოლაციისა და მეთვალყურეობისთვის. ფერიისა⁴⁴ და სტეფანწმინდის⁴⁵ პანსიონებში ვირუსული ინფექციებისას, ბენეფიციარის დროებითი იზოლაცია მედპერსონალის ოთახშია შესაძლებელი. ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრში, ინფექციური დაავადების შემთხვევაში, ბენეფიციარებს ძირითადად მკურნალობენ თბილისის საავადმყოფოებში. იყო შემთხვევა, როდესაც ბავშვი იზოლირების მიზნით გადაიყვანეს წალკის საავადმყოფოში.

ფერიის პანსიონში⁴⁶ იწარმოება ინფექციურ დაავადებათა რეგისტრაციის ჟურნალი. აღსაზრდელის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების შემთხვევაში, პანსიონის პერსონალი უკავშირდება ექიმ-პედიატრს ან იძახებს სასწრაფო სამედიცინო დახმარების მანქანას და საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვი გადაჰყავთ სტაციონარში. ყველა ასეთი შემთხვევის შესახებ პანსიონის ადმინისტრაცია ინფორმაციას აწვდის მშობელს.

ფერიის მუსლიმურ პანსიონებში აღსაზრდელთა იმუნიზაციას სოფლის ექიმი აკონტროლებს, ხოლო ქობულეთის მუსლიმური პანსიონის⁴⁷ ბენეფიციარები იმუნიზაციას იტარებენ საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით. მოწოდებული ინფორმაციით, გრიპის საწინააღმდეგო ვაქცინაცია ბავშვებს არ ჩატარებიათ. ამ პანსიონში, ბენეფიციარის ავადმყოფობის შემთხვევაში, იძახებენ სასწრაფო დახმარებას. თუ ბავშვს ხანგრძლივი მკურნალობა ესაჭიროება, მას გამოსაჯანმრთელებლად უშვებენ მშობლებთან.

სტომატოლოგიური მომსახურეობა, პირადი ჰიგიენა და მედიკამენტებით უზრუნველყოფა – პანსიონების ბენეფიციართათვის პრობლემურია სტომატოლოგიური დახმარების მიწოდება, რადგან სადაზღვევო პაკეტით მათი დაფინანსება ვერ ხერხდება.

სტეფანწმინდის პანსიონის⁴⁸ ბენეფიციარები სტომატოლოგიურ მომსახურებას იღებენ ყაზბეგის რაიონული საავადმყოფოს სტომატოლოგიურ კაბინეტში. ხშირად მომსახურების ხარჯებს თავად ანაზღაურებენ, ხოლო მათ ვისაც ამის ფინანსური შესაძლებლობა არ გააჩნია, საპატრიარქო აფინანსებს.

⁴³ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

⁴⁴ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის პანსიონი“.

⁴⁵ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

⁴⁶ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის პანსიონი“.

⁴⁷ ქართველ მუსლიმთა კავშირის ქობულეთის მუსულმანური პანსიონი (ვაჟებისთვის).

⁴⁸ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

ფერიის მართლმადიდებლური პანსიონის⁴⁹ აღსაზრდელებს სტომატოლოგიურ მომსახურებას უწევს სტომატოლოგიური კლინიკა ბათუმში, რომელთანაც ადმინისტრაციას ხელშეკრულება აქვს დადებული.

ნინოწმინდის პანსიონში⁵⁰ სტომატოლოგი კვირაში 2 დღე მიდის დაწესებულებაში, ამოწმებს ბავშვების კბილების მდგომარეობას და საჭიროების გამოკვეთისას, იბარებს მათ თავის სტომატოლოგიურ კაბინეტში, ნინოწმინდაში. პროცედურებს საპატრიარქო აფინანსებს.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრის ბენეფიციარები სარგებლობენ თბილისში არსებულ ერთ-ერთი სტომატოლოგიური კლინიკის მომსახურებით. აღნიშნულ მომსახურებას იღებენ უსასყიდლოდ. პირადი ჰიგიენის ნივთებს არასრულწლოვნებისთვის ცენტრის ხელმძღვანელი, საქართველოს საპატრიარქოს დაფინანსებით, საშუალოდ თვეში ერთხელ ყიდულობს თბილისში.

მუსლიმურ პანსიონებში⁵¹ ბავშვების სტომატოლოგიურ მომსახურებას მათი ოჯახები უზრუნველყოფენ.

საპატრიარქოს პანსიონების ბენეფიციარების პირადი ჰიგიენის დაცვის უზრუნველყოფას ზედამხედველობენ აღმზრდელები. ბავშვებს სქესობრივი გზით გადამდებ დაავადებებზე, ალკოჰოლის, ნარკოტიკების გამოყენების მოსალოდნელ შედეგებზე, თამბაქოს მავნებლობასა და ცხოვრების ჯანსაღ წესზე ესაუბრებიან სასულიერო პირები, აღმზრდელები და მედპერსონალი.

საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებული ნინოწმინდისა⁵² და ფერიის⁵³ პანსიონებში მედიკამენტებს იძენენ აფთიაქებში, რომლებთანაც დადებული აქვთ ხელშეკრულება. აღნიშნულ პანსიონებში დანიშნულ მედიკამენტებს ბავშვებს ურიგებს ექთანი. ის აკონტროლებს წამლის მიღებასაც. ექთანი აწარმოებს მიღებული, დახარჯული და დარჩენილი მედიკამენტების აღრიცხვას, აუზნებელყოფს ვადაგასულ მედიკამენტებს, მათი არსებობის შემთხვევაში. სტეფანწმინდის პანსიონის⁵⁴ ექთანი აწარმოებს მიღებული და გაცემული წამლების რვეულს. პირველადი დახმარების მედიკამენტები ინახება მედპერსონალის ოთახში, თუმცა არ ხორციელდება ბავშვის მიერ წამლის დალევაზე კონტროლი. ექთანი დანიშნულ მედიკამენტს ხელზე აძლევს აღსაზრდელს.

⁴⁹ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის პანსიონი“.

⁵⁰ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

⁵¹ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისთვის); ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (ვაჟებისთვის); ქართველ მუსლიმთა კავშირის ქობულეთის მუსლიმური პანსიონი (ვაჟებისთვის).

⁵² ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

⁵³ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის პანსიონი“.

⁵⁴ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრის ხელმძღვანელი მედიკამენტებს უმეტესად თბილისში იძენს, ექიმის ინსტრუქციით, საჭიროებისამებრ. ცენტრში აქვთ პირველადი დახმარების მედიკამენტები, რომლებიც ინახება აღმზრდელების ოთახებში.

მუსლიმური პანსიონების აღსაზრდელებისთვის პირადი ჰიგიენის ნივთებს და ტანსაცმელს ოჯახი ყიდულობს. იყო შემთხვევა, როდესაც ტანსაცმელი მიუღიათ შემოწირულობის სახით. აღმზრდელების თქმით, ისინი ბავშვებს ასწავლიან პირადი ჰიგიენის წესებს.

აღსანიშნავია, რომ შემოწმებული პანსიონების უმეტესობის სველ წერტილებში ბავშვების კუთვნილი კბილის ჯაგრისები ყოველგვარი ჰიგიენურად დამცავი საშუალების და განმასხვავებელი ნიშნის გარეშე ინახება. აქედან გამომდინარე, ადვილად შესაძლებელია კბილის ჯაგრისები ერთმანეთში აირიოს, ძირს ჩამოვარდეს ან სხვა გზით დაბინძურდეს, რაც საფრთხის შემცველია ჯანმრთელობისათვის.

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვები – ბავშვის უფლებათა კონვენციის 23-ე მუხლის მიხედვით: „მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ, რომ გონებრივად ან ფიზიკურად შეზღუდული შესაძლებლობის ბავშვი სრულფასოვნად და ღირსეულად უნდა ცხოვრობდეს იმგვარ პირობებში, რომლებიც უძლიერებს მას ღირსების გრძნობას, საკუთარი თავის რწმენას და უადვილებს საზოგადოების ცხოვრებაში აქტიურ მონაწილეობას“.

მართლმადიდებელ და მუსლიმურ პანსიონებში ადმინისტრაცია, აღმზრდელები და ზოგ შემთხვევაში მედპერსონალი არ არიან ინფორმირებული შშმ პირთა უფლებების შესახებ. ამდენად, საჭიროების შემთხვევაში, ბავშვისთვის სტატუსის მინიჭებისთვის საჭირო შესაბამისი პროცედურების განხორციელება უსისტემოა. სოციალური მომსახურების სააგენტო იშვიათადაა ჩართული აღნიშნულ სახლებში მცხოვრებ განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე ბავშვებზე ზრუნვაში, სტატუსის მინიჭებაში, სამედიცინო და საგანმანათლებლო საჭიროებების იდენტიფიცირებასა და შესაბამისი სერვისების მიწოდებაში.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მუსლიმურ პანსიონებში შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვს არ იღებენ. ხოლო თუ ჩარიცხვის შემდგომ ბავშვს აღმოაჩნდა ჯანმრთელობის პრობლემები, იქნება ეს სომატური, თუ ფსიქიკური, მას ოჯახში აბრუნებენ. პანსიონის ხელმძღვანელობა აღნიშნავს, რომ ბენეფიციარს უნდა შეეძლოს დამოუკიდებლად თავის მოვლა, სასწავლო მასალის ათვისება და აღმზრდელის მიერ ყურანის განმარტებების გაგება. მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა შემთხვევა, როდესაც ქობულეთის მუსლიმთა პანსიონიდან ბავშვი ენურეზის⁵⁵ გამო გარიცხეს.

სტეფანწმინდის პანსიონში⁵⁶ ერთი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე არასრულწლოვანი ცხოვრობს, ის არ არის ჩართული ინკლუზიურ სწავლებაში, არ აქვს მინიჭებული სტატუსი, რადგან მისი მშობლები ამის წინააღმდეგი არიან.

⁵⁵ შარდის ბუშტის უნებლიე დაცლა ანუ შარდის შეუკავებლობა.

⁵⁶ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

ნინოწმინდის პანსიონში⁵⁷ რამდენიმე ბენეფიციარს აქვს შშმ პირის სტატუსი, რამდენიმე ბენეფიციარის მიმართ კი მიმდინარეობს სტატუსის მინიჭების პროცედურა. შეზღუდული შესაძლებლობების სტატუსის მქონე ორი ბენეფიციარის სპეციალიზებულ დაწესებულებაში, გადაყვანის საკითხზე მუშაობს სოციალური მომსახურების სააგენტო. დაწესებულების ადმინისტრაციის წარმომადგენლები განმარტავენ, რომ აღნიშნული პროცესი ზედმეტად გაჭიანურდა.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრში არ ირიცხებიან შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვები. როგორც ცენტრის ხელმძღვანელმა განაცხადა, ისინი თავს შეიკავებენ მათი მიღებისგან, რადგან არ გააჩნიათ ასეთი ბავშვების მოვლისთვის აუცილებელი ცოდნა და უნარ-ჩვევები.

საყურადღებოა, რომ სოციალური მომსახურების სააგენტო არ არის აქტიურად ჩართული განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე ბავშვებზე ზრუნვის, სტატუსის მინიჭების, სამედიცინო და საგანმანათლებლო საჭიროებების იდენტიფიცირებისა და მათთვის შესაბამისი მომსახურების მიწოდების პროცესში.

რეკომენდაციები

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და რელიგიური კონფესიების ბავშვთა პანსიონებს:

- უზრუნველყოფილ იქნეს ბენეფიციართა ფსიქიკურ და ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე ზრუნვა და მათთვის ადეკვატური სამედიცინო დახმარების დროული ხელმისაწვდომობა;
- უზრუნველყოფილ იქნეს ჯანდაცვის საკითხებში მშობლის და შესაძლებლობის ფარგლებში, თავად ბავშვის ჩართულობა მისთვის მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.
- უზრუნველყოფილ იქნეს, საჭიროების შემთხვევაში, ბენეფიციარების სამედიცინო შემოწმება მათთვის შშმ პირის სტატუსის დადგენის მიზნით, სოციალური მომსახურების სააგენტოსთან თანამშრომლობისა და მათი ჩართულობის საშუალებით.
- უზრუნველყოფილ იქნეს ჰიგიენური პირობების დაცვის რეგულარული კონტროლი.

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- დახმარება გაეწიოს დაწესებულებების ადმინისტრაციას შშმ პირებთან მუშაობის საკითხებში პერსონალის გადამზადებაში;
- პანსიონებთან თანამშრომლობის გზით, უზრუნველყოფილი იქნეს პანსიონების ბენეფიციართა პირად საქმეებში სამედიცინო დოკუმენტაციის, კერძოდ, ფორმა №IV –100/ა –ის არსებობა.

⁵⁷ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

3. კვება

ბავშვის უფლებათა კონვენციის 27-ე მუხლით დაცულია არასრულწლოვნის უფლება, უზრუნველყოფილი იყოს ცხოვრების სათანადო დონით, ხოლო ამავე მუხლის მე-3 ნაწილით განსაზღვრულია სახელმწიფოს ვალდებულება აღნიშნული უფლების განხორციელებისთვის, რაც უპირველესად გულისხმობს მშობლებისა და არასრულწლოვანთა აღმზრდელების დახმარებას არასრულწლოვანთა საკვებით უზრუნველყოფის კუთხით. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის 25-ე მუხლი ასევე ეხება ცხოვრების სათანადო დონით უზრუნველყოფის უფლებას, რომელიც საკვებით უზრუნველყოფასაც გულისხმობს.

უსაფრთხო და სრულფასოვანი კვების ორგანიზება – საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ პანსიონებში განხორციელებული მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ აღნიშნული დაწესებულებების სამზარეულოები და სასადილოები ინფრასტრუქტურულად მოწესრიგებულია, დაცულია სანიტარულ-ჰიგიენური მდგომარეობა.

სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონში⁵⁸ უზრუნველყოფილია ბენეფიციართა სამჯერადი კვება. ამ შემთხვევაში სამჯერადი კვება გათვალისწინებულია მხოლოდ პანსიონის ბავშვებისთვის, აქედან სადილი განკუთვნილია მათთვისაც, ვინც რჩება გახანგრძლივებული მეცადინეობების დროს. ბენეფიციარებს წვნიანი მიეწოდებათ ყოველდღიურად. მარხვის პერიოდში მზადდება მხოლოდ სამარხვო საკვები და პანსიონში მცხოვრები ყველა ბენეფიციარი, მიუხედავად სურვილისა, მარხულობს. პანსიონს წყალი 24 საათის განმავლობაში მიეწოდება.

ოთხჯერადი კვებაა ფერიის მთაზე მდებარე საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ სკოლა-პანსიონში⁵⁹, რომელიც მოიცავს საუზმეს, სადილს, სამზარს და ვახშამს. მომავალი 3 დღის მენიუს ადგენს ექთანი არასრულწლოვანთა სურვილის გათვალისწინებით. წვნიანი გათვალისწინებულია ყოველდღიურ მენიუში. მარხვის დღეებში სამარხვო საჭმელი მზადდება მხოლოდ 7 წლის ასაკზე უფროსი არასრულწლოვნებისთვის. ასევე, თუ ბავშვს აქვს ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემები, შესაძლებელია, მომღვრის ნებართვით, მისთვისაც მომზადდეს არასამარხვო საკვები. პროდუქტები პანსიონში 3 დღეში ერთხელ მოაქვთ დისტრიბუტორებს. მცირეწლოვან ბავშვებს კვების პროცესში ეხმარებიან მათივე აღმზრდელები. რაც შეეხება ჩვილ ბავშვებს, მათთვის სასადილო ცალკეა გამოყოფილი. წლინახევრის ასაკამდე ბავშვებს ფაფებს აღმზრდელები უმზადებენ, ხოლო 2 წლის ასაკიდან ბავშვები იკვებებიან სხვა აღსაზრდელებთან ერთად. 7 წლამდე ასაკის ბავშვებისთვის არ არის შედგენილი ცალკე მენიუ, მაგრამ როგორც სამზარეულოში მომუშავე პერსონალმა განაცხადა, ბავშვების ასაკს ითვალისწინებენ უშუალოდ საკვების მომზადების პროცესში. სამზარეულოში ყოველდღიურად მომზადებული საკვების სინჯები ინახება 48 საათის განმავლობაში.

⁵⁸ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

⁵⁹ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

ნინოწმინდის პანსიონში⁶⁰ მენიუ დგება ექიმისა და სამზარეულოს პერსონალის მონაწილეობით. ჩვილი ბავშვებისთვის არ არის გათვალისწინებული ცალკე მენიუ, მაგრამ ფერიის სკოლა-პანსიონის მსგავსად⁶¹, აქაც სამზარეულოს პერსონალმა მონიტორებთან საუბრისას, აღნიშნა, რომ ისინი საკვების მომზადების პროცესში ითვალისწინებენ ბავშვების ასაკს. ოთხშაბათს და პარასკევს ყველასთვის გათვალისწინებულია სამარხვო მენიუ. მონიტორინგის დროს სულ მარხულობდა 75 ადამიანი – როგორც მომსახურე პერსონალი, ასევე აღსაზრდელები. ყველაზე მცირე ასაკის ბავშვები, რომლებიც იცავდნენ მარხვას, ირიცხებოდნენ მე-4 კლასში. პანსიონის ბენეფიციარები სადილობენ საკუთარ ოთახებში. მათ საკუთარი ჭურჭლით მიაქვთ საკვები სამზარეულოდან მათსავე საძინებლებში, სადაც არის ცალკე ფართი სადილობისთვის, შესაბამისი ინვენტარით. იქვე რეცხავენ ჭურჭელსაც.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრის ბენეფიციარები იკვებებიან დღეში ოთხჯერ. მენიუ არ არის წინასწარ გაწერილი. წვნიანს ამზადებენ ყოველდღიურად. მეორე დღის მენიუ დგება ბავშვებთან შეთანხმებით, მათი სურვილის გათვალისწინებით. აღმზრდელებს აქვთ ზოგადი ცოდნა მოზარდისთვის აუცილებელი კალორიების შესახებ და თავად განსაზღვრავენ თუ რა სახის საკვები უნდა მიიღოს ბენეფიციარმა დღის განმავლობაში. საკვები მზადდება სახლების მიხედვით. თითოეულ სახლში განსხვავებულია დღის მენიუ, რადგან აღნიშნული დამოკიდებულია ბავშვების სურვილზე. ცენტრში მარხვის პერიოდში მზადდება როგორც სამარხვო, ასევე, არასამარხვო საკვებიც, რადგან მარხვა არ არის სავალდებულო და დამოკიდებულია არასრულწლოვნების სურვილზე.

ფერიის მთაზე არსებულ გოგონათა მუსლიმურ პანსიონში არ მოეპოვებოდათ წინასწარ შედგენილი მენიუ, მაგრამ აღმზრდელების გადმოცემით, ყოველდღიურ მენიუმში გათვალისწინებულია წვნიანი. პანსიონში უმეტესად არის სამჯერადი კვება, რომელსაც ზოგჯერ ემატება სამხარიც. როგორც აღმზრდელებმა და სამზარეულოში მომუშავე პერსონალმა მონიტორებთან საუბრისას აღნიშნეს, არასრულწლოვნები მარხვის პერიოდში მარხულობენ მათი სურვილის შესაბამისად. მიუხედავად მარხვისა, პანსიონში საკვები მაინც მზადდება და აღსაზრდელები იკვებებიან მათი სურვილის შესაბამისად.

ფერიის მთაზე არსებულ ვაჟთა მუსლიმური პანსიონის კვების ბლოკში მსგავსი მდგომარეობაა, რაც გოგონების პანსიონში. დღის განმავლობაში ბავშვები იკვებებიან 3-ჯერ, სასადილო ოთახში. მენიუ არ არის წინასწარ შედგენილი და საკვები მზადდება დირექტორთან შეთანხმებით, ზეპირსიტყვიერად.

ქობულეთის ვაჟთა მუსლიმურ პანსიონში არსებული ინფრასტრუქტურული მდგომარეობა მძიმეა, კვების ბლოკში ანტისანიტარიაა, არ არის დაცული ჰიგიენური ნორმები. არ არის ცხელი წყალი, ბუნებრივი აირი და გათბობა. მენიუ ზეპირად თანხმდება პანსიონის თანამშრომლებს შორის. მათივე ინფორმაციით, დღის განმავლობაში გათვალისწინებულია სამჯერადი კვება.

⁶⁰ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

⁶¹ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

კვების ბლოკი/სამზარეულოს ტექნიკური მომარაგება და პროდუქტების შენახვა – სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონი, ⁶² როგორც სამზარეულოში მომუშავე პერსონალმა მონიტორებთან განაცხადა, საკვები პროდუქტებით თვეში ერთხელ თბილისიდან მარაგდება. ამასთან, კვირაში ერთხელ, პანსიონი მარაგდება რძისა და ხორცის პროდუქტებით. პურს აწვდიან კვირაში ორჯერ. პანსიონში არ არსებობს შაბათ-კვირის მენიუ, ხოლო მათთვის ვინც დაწესებულებაში შაბათ-კვირასაც რჩება, საკვებს მეუფეს დამხმარე უმზადებს. სამზარეულოს აქვს პროდუქტებისთვის განკუთვნილი საწყობი, ასევე, ცალკეა სასადილო ოთახი. ბავშვებს აქვთ მორიგეობის ცხრილი, რომლის მიხედვითაც, ისინი ალაგებენ სასადილოში განთავსებულ 12 მაგიდას.

ფერიის მთაზე მდებარე საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ სკოლა-პანსიონს ⁶³, მაღაზიებთან გაფორმებული აქვს ხელშეკრულებები. პური პანსიონს მოეწოდება ყოველდღიურად.

ნინოწმინდის პანსიონის ⁶⁴ სამზარეულოში დგას დიფერენცირებული მაგიდები, საჭრელი დაფები და დანა-ჩანგალი თევზეულისთვის, პურისთვის, ხორცეულისთვის და ბოსტნეულისთვის. სულ სამზარეულოში დასაქმებულია 6 ადამიანი. პურს ადგილზე, სამზარეულოშივე აცხობენ შესაბამისი დანადგარის საშუალებით. პანსიონს მუდმივად მიეწოდება ელექტროენერგია, ბუნებრივი აირი და წყალი. ნაგავი ინახება დახურულ კონტეინერებში და ყოველდღიურად გააქვს ნაგვის მანქანას. პროდუქტებს იძენენ კვირაში ორჯერ ადგილობრივ მაღაზიებში, ხოლო ხორცისა და რძის პროდუქტები მოეწოდებათ პანსიონის მეურნეობიდან. ჩვილი ბავშვებისთვის ცალკე მაცივარია გამოყოფილი. მათთვის განკუთვნილ საკვებს იძენენ ახალქალაქის აფთიაქში. ხშირია შემთხვევები, როდესაც კერძო პირები უსასყიდლოდ ეხმარებიან პანსიონს საკვები პროდუქტებით.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრში საკვები პროდუქტები ცენტრის ხელმძღვანელს მოაქვს კვირაში ერთხელ, თბილისიდან. მათ შორის რძის და ხორცის პროდუქტებიც. აღნიშნულ პროდუქტებს იძენს მაღაზიაში შესაბამისი ანგარიშფაქტურებით. არის შემთხვევები, როდესაც პროდუქტების გარკვეულ ნაწილს ადგილობრივად იძენენ. პური მოაქვთ თბილისიდან ან აცხობენ ადგილზე.

სისუფთავეა ფერიის მთაზე არსებულ გოგონათა მუსლიმური პანსიონის ⁶⁵ კვების ბლოკში. სამზარეულოში აქვთ საკმარისი რაოდენობის ჭურჭელი. ცალკეა პროდუქტებისთვის განკუთვნილი საწყობი. სამზარეულოში არსებული საკვები პროდუქტების აბსოლუტური უმრავლესობა იყო თურქული წარმოშობის – პროდუქტებს უმეტესად იძენენ თურქულ მაღაზიებში. მონიტორინგის დროს აღმოჩნდა ვადაგასული პროდუქტებიც, როგორიცაა

⁶² ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

⁶³ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

⁶⁴ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

⁶⁵ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისათვის).

დაფასებული ტომატი და ზეთი. აქვთ ხორცის და რძის პროდუქტების ერთი კვირის მარაგი. ცალკეა სასადილო ოთახი, სადაც ყველა ბენეფიციარი ერთად სადილობს.

ფერიის მთაზე არსებულ ბიჭების მუსლიმურ პანსიონში პროდუქტებს იძენენ საჭიროებისამებრ, მაგრამ ძირითადად იღებენ შემოწირულობის სახით, მათ შორის რძისა და ხორცის პროდუქტებს. სამზარეულოში დაფიქსირდა გაზიანი სასმელების დიდი მარაგი. აღნიშნულ პროდუქტს კვირის განმავლობაში, დაახლოებით, 4-ჯერ აწვდიან ბავშვებს. ამ სასმელების დიდი რაოდენობით მიღება ეწინააღმდეგება ჯანსაღი კვების პრინციპს. სამზარეულოში არსებული პროდუქტები თურქული წარმოშობის იყო.

ქობულეთის მუსლიმურ პანსიონში პროდუქტებს და თანხას იღებენ შემოწირულობით. მონიტორინგის დროს აღმოჩენილი იქნა ვადაგასული პროდუქტებიც. რძის და ხორცის პროდუქტები მთლიანად სოფლის მოსახლეობის მიერ მოეწოდებათ შემოწირულობის სახით. პანსიონში არა აქვთ განახლებული ჭურჭელი, მაცივარი გაფუჭებული იყო. ბოსტნეული ინახებოდა საწყობში, შემასთან ერთად არაჰიგიენურ პირობებში. ნაგავი იწვება სამზარეულოსთან ახლოს, პანსიონის ეზოში.

რეკომენდაციები

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და რელიგიური კონფესიების პანსიონებს:

- უზრუნველყოფილ იქნეს პანსიონების პერსონალის რეგულარული გადამზადება საკვები პროდუქტების შენახვის, მათი ხარისხის უზენებლობისა და ბავშვის ჯანსაღი, ბალანსირებული კვების საკითხებში.

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- შემუშავდეს კვების სტანდარტები.

რელიგიური კონფესიების პანსიონებს:

- ადმინისტრაციის მიერ რეგულარულად შემოწმდეს შემოწირულობის სახით მიღებული საკვები პროდუქტის ხარისხი და შენახვის ვადები.
- უზრუნველყოფილი იქნას ბენეფიციართათვის განკუთვნილი საკვების მენიუს შედგენა.

4. განათლების უფლება და დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის მომზადება

საქართველოს კონსტიტუციის 35-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად: „ყველას აქვს განათლების მიღებისა და მისი ფორმის არჩევის უფლება“.

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის 28-ე მუხლის თანახმად, ბავშვს აქვს განათლების მიღების უფლება და თანაბარი შესაძლებლობების საფუძველზე, სახელმწიფო ვალდებულია ხელი შეუწყოს ამ უფლების რეალიზებას. „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლი განსაზღვრავს, ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითად მიზნებს, მათ შორის აწესებს ზოგადი განათლების ღიაობისა და თანაბარი ხელმისაწვდომობის პრინციპს, ინკლუზიური განათლების დანერგვას და სხვა. ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-13 მუხლის თანახმად: „მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ თითოეული ადამიანის განათლების მიღების უფლებას“.

ზოგადი განათლების ხელმისაწვდომობა – როგორც საპატრიარქოს ⁶⁶, ასევე, მუსლიმური აღმსარებლობის გაერთიანების დაქვემდებარებაში ⁶⁷ არსებულ პანსიონებში მცხოვრები არასრულწლოვნები ჩართული არიან ზოგადი განათლების მიღების პროცესში.

სტეფანწმინდისა და ფერიის მართლმადიდებლური პანსიონების⁶⁸ ბენეფიციარები განათლებას იღებენ არა ადგილობრივ საჯარო სკოლაში, არამედ დაწესებულებაში არსებულ სკოლაში. პანსიონებში სკოლის დირექტორები სასულიერო პირები არიან. სწავლება მიმდინარეობს ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით.

სტეფანწმინდის გიმნაზია–პანსიონი ⁶⁹ მოთავსებულია ერთ შენობაში. პანსიონში მუდმივად ცხოვრობს დაახლოებით 40–მდე ბავშვი, ხოლო გიმნაზიაში ირიცხება 123 არასრულწლოვანი. სასწავლო პროცესი მიმდინარეობს პირველიდან მე-12 კლასის ჩათვლით. სულ სკოლაში 22 პედაგოგი მუშაობს, რომელთაგან სამს პანსიონში აღმზრდელის ფუნქცია–მოვალეობებიც აქვს შეთავსებული. ბავშვები სკოლის შემდეგ, დაახლოებით საღამოს 7 საათამდე გახანგრძლივებულ კლასებში იმყოფებიან, მათი საძინებელი ოთახები კი დღის განმავლობაში დაკეტილია.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრის აღსაზრდელები ჩართული არიან ზოგადსაგანმანათლებლო პროცესში. არასრულწლოვნები სწავლობენ ბედიანის საჯარო სკოლაში, რომლის ერთ–ერთი პედაგოგი და დირექტორი, როგორც ზევით აღინიშნა, ანაზღაურების გარეშე, ცენტრის აღმზრდელებად მუშაობენ. ბედიანში არ არის საბავშვო ბაგა–ბაღი. ამდენად, სკოლამდელი განათლება ცენტრის აღსაზრდელებისა და სოფლის მაცხოვრებლებისთვის ხელმისაწვდომი არ არის.

⁶⁶ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია–პანსიონი; ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი; ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“; ⁶⁶ა(ა)იპ ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი.

⁶⁷ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისათვის); ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (ვაჟებისათვის); ქართველ მუსლიმთა კავშირის ქობულეთის მუსლიმური პანსიონი (ვაჟებისათვის).

⁶⁸ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია–პანსიონი; ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

⁶⁹ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია–პანსიონი.

წმ. მატათა მოციქულის სახელობის ფერიის სკოლა-პანსიონში⁷⁰, სულ 120 ბავშვი ირიცხება, ხოლო სასწავლო პროცესში ჩართულია 80 არასრულწლოვანი. შენობაში არსებულ სკოლაში ბავშვები საბაზო განათლებას იღებენ – სწავლება მიმდინარეობს პირველიდან მე-9 კლასის ჩათვლით, ხოლო მე-10, მე-11 და მე-12 კლასებში ბენეფიციარები სწავლას აგრძელებენ ბათუმის სასულიერო გიმნაზიაში. ფერიის პანსიონში განთავსებული სკოლისთვის განკუთვნილია შენობის ერთი მთლიანი სართული, სადაც განთავსებულია საკლასო ოთახები. სკოლაში დასაქმებულია 23 პედაგოგი. სასკოლო გაკვეთილების შემდეგ ტარდება გახანგრძლივებული მეცადინეობები, რომლებსაც ატარებენ სკოლის პედაგოგები და 3 მოწვეული პედაგოგი. სკოლამდელი ასაკის ბავშვებისთვის დაწესებულებაში ფუნქციონირებს საბავშვო ბაგა-ბაღი.

ნინოწმინდის სკოლა-პანსიონის⁷¹ ბენეფიციარები ზოგად განათლებას იღებენ ნინოწმინდის საჯარო სკოლაში. სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომის კუთხით კი პრობლემა – ნინოწმინდაში ამ ასაკის ბავშვებისთვის ქართული საბავშვო ბაგა-ბაღი არ ფუნქციონირებს.

მუსლიმური პანსიონები 24-საათიანი სააღმზრდელო დაწესებულებისა და რელიგიური სკოლის (მედრესეს) ფუნქციებს ითავსებენ. აღმზრდელებთან (ხოჯებთან) და ბავშვებთან გასაუბრების შედეგად გაირკვა, რომ ამ პანსიონის ბენეფიციარები, როგორც წესი, ჩართული არიან ზოგადსაგანმანათლებლო პროცესში. სკოლიდან დაბრუნების შემდეგ, აღმზრდელი ეხმარება მათ სკოლის გაკვეთილების მომზადებაში.

მუსლიმური აღმსარებლობის ბათუმის გოგონების პანსიონში⁷² მე-6-დან მე-12 კლასის ჩათვლით 50 გოგონა ცხოვრობს, რომლებიც ზოგად განათლებას ფერიის დასახლების საჯარო სკოლაში იღებენ. სკოლიდან დაბრუნების შემდეგ, ისინი აღმზრდელების დახმარებით ან დამოუკიდებლად ამზადებენ სასკოლო დავალებებს. თითოეულ აღმზრდელს ჰყავს თავისი კლასი. სკოლის შემდეგ, დაახლოებით 4 საათზე, იწყება სკოლის გაკვეთილების მომზადება, რაც გრძელდება საღამოს 10 ან 11 საათამდე.

ინკლუზიური განათლება – სკოლა-პანსიონები არ არიან ჩართული ინკლუზიური განათლების პროგრამაში. მაგალითად: როგორც ბედიანის პანსიონის⁷³ აღმზრდელები აღნიშნავენ, რომ ბავშვების ნაწილს აქვს პედაგოგიური ჩამორჩენა, სკოლას არ ჰყავს სპეციალური პედაგოგები. ამიტომ ისინი საკუთარი ძალებით ცდილობენ ამ პრობლემის დაძლევას.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონში⁷⁴ ჰყავთ აღსაზრდელი, რომელიც საჭიროებს შეფასებას და ინკლუზიური განათლების პროგრამაში ჩართვას, რასაც ეწინააღმდეგება თავად ბავშვის მშობელი. არასრულწლოვანთან პედაგოგები მუშაობენ მხოლოდ

⁷⁰ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

⁷¹ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

⁷² ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისათვის).

⁷³ ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი.

⁷⁴ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

საგაკვეთილო პროცესის განმავლობაში, რადგან ბავშვი არ არის ჩართული პანსიონურ მომსახურებაში. ოფიციალურად, სკოლას სპეციალური პედაგოგი არ ჰყავს.

ფერიის ვაჟების მუსლიმურ პანსიონში სულ ირიცხება 40 ბავშვი, მე-8-დან მე-12 კლასის ჩათვლით. თითოეული მათგანი ირიცხება საჯარო სკოლაში და ჩართულია ზოგადსაგანმანათლებლო პროცესში. პანსიონში სულ 2 აღმზრდელია და მსგავსად გოგონების პანსიონის აღმზრდელებისა, მათაც მოეთხოვებოდათ საშუალო განათლება და რელიგიის ცოდნა. გახანგრძლივებული მეცადინეობების საფასურს ბავშვების მშობლები იხდიან. მათ დამატებით მოწვეული პედაგოგები ამზადებენ.

ქობულეთის ვაჟების მუსლიმურ პანსიონში სულ ირიცხება 15 ბავშვი, მე-6-მე-9 კლასის ჩათვლით. ბენეფიციარები ზოგად განათლებას იღებენ ქობულეთის საჯარო სკოლაში. მე-10 კლასის შემდეგ ისინი გადაჰყავთ ფერიის მთაზე არსებულ ბიჭების მედრესეში, სადაც, ბავშვის მიღებისას, ითვალისწინებენ არასრულწლოვანის აკადემიურ მოსწრებას, კერძოდ, ბავშვის მიმდინარე არცერთი საგნობრივი ქულა არ უნდა იყოს 8-ზე ნაკლები. სულ პანსიონში 3 აღმზრდელია. დღის განმავლობაში ერთი საათი ეთმობა რელიგიის გაკვეთილებს, ხოლო შემდეგ კი აღმზრდელები ბენეფიციარებს ეხმარებიან სასკოლო საგნების მომზადებაში. რაც საღამოს 10 საათამდე გრძელდება. შაბათობით მიმდინარეობს დამატებითი მეცადინეობა ინგლისურ ენასა და მათემატიკაში.

რელიგიის სწავლება პანსიონებში – საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ სკოლა-პანსიონებში, ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრის გარდა ⁷⁵, ზოგადსაგანმანათლებლო საგნებთან ერთად, ისწავლება საღვთო სჯული, მაგალითად: სტეფანწმინდის გიმნაზია-პანსიონში ⁷⁶ საღვთო სჯული ისწავლება 1-12 კლასის ჩათვლით კვირაში 2-ჯერ, რაც გულისხმობს, რომ არასრულწლოვნები კითხულობენ სახარებას და მის გარკვეულ ნაწილს ეუფლებიან ზეპირად. პანსიონში, მე-5-მე-7 კლასებში, ისწავლება ძველი დამწერლობაც. საღვთო სჯულის გაკვეთილები ტარდება ბათუმში, ფერიის მთაზე არსებულ სკოლა-პანსიონშიც ⁷⁷.

მუსლიმური აღმსარებლობის ბათუმის გოგონების პანსიონში ⁷⁸ დღის განმავლობაში დაახლოებით საათნახევარი ეთმობა რელიგიურ-აღმზრდელობით გაკვეთილებს. პანსიონში სულ ათი აღმზრდელია. მომუშავე პერსონალს უნდა ჰქონდეს საშუალო განათლება, რელიგიური წეს-ჩვეულებების აუცილებელი ცოდნა და შესაბამისი რწმენა. მას უნდა შეეძლოს რელიგიური გაკვეთილების ჩატარება და არასრულწლოვნებისთვის ყურანის სწავლება. ამ პერსონალს, სააღმზრდელო საქმიანობის განხორციელების მიზნით, სპეციალურად ამზადებენ უფროსი თაობის ქალები. პანსიონის ტერიტორიაზე მდებარეობს კორპუსი, სადაც ცხოვრობენ სრულწლოვანი გოგონები, რომლებსაც ასაკით უფროსი ქალები ამზადებენ სააღმზრდელო საქმიანობისათვის და ესაუბრებიან რელიგიურ საკითხებზე. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ თუ

⁷⁵ ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი.

⁷⁶ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

⁷⁷ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

⁷⁸ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისათვის).

ბენეფიციარს მხოლოდ რელიგიური განათლების მიღება სურს, სრულწლოვანების მიღწევისას, მას შეუძლია გადავიდეს იმ განყოფილებაში, სადაც 18 წელს ზემოთ გოგონებს რელიგიურ გაკვეთილებს უტარებენ უფროსი ასაკის ქალები.

ბათუმის ვაჟების მუსლიმურ პანსიონში ბავშვებს დღის განმავლობაში ერთი საათის განმავლობაში უტარდებათ რელიგიის გაკვეთილი.

კლასგარეშე აქტივობები – პანსიონებში სასწავლო პროცესი მოიცავს სასკოლო და კლასგარეშე ღონისძიებების გამართვას.

ამ მხრივ, განსაკუთრებით გამოირჩევა ფერიის სკოლა–პანსიონი ⁷⁹, სადაც კლასგარეშე აქტივობები მრავალფეროვანია და რაც მთავარია, ორიენტირებულია არასრულწლოვანთა სურვილებზე.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრში⁸⁰, სასკოლო აქტივობების გარდა, ბენეფიციარებს აქვთ სხვა სახის აქტივობებიც. მათ ყოველდღე უტარდებათ ხატვის გაკვეთილები, სწავლობენ ხელსაქმეს, ხშირად აქვთ საკუთარი ნამუშევრების გამოფენა–გაყიდვა, აქვთ მდიდარი ბიბლიოთეკა. მათი აღმზრდელის ინფორმაციით, ბავშვები თავად ირჩევენ საკითხავ ლიტერატურას. აღმზრდელი ზოგჯერ რეკომენდაციას უწევს რომელიმე ავტორის ნაწარმოებს. წლის განმავლობაში აქვთ ინგლისურის, კომპიუტერის, ხატვის, ქარგვის წრეები. ინგლისურს ბავშვებს ასწავლის განათლების სამინისტროს მიერ სოფელში სპეციალური პროგრამით მივლინებული პედაგოგი.

სტეფანწმინდის გიმნაზია–პანსიონში საგაკვეთილო პროცესი გრძელდება 10–დან 15 საათამდე, წრეებსა და აღმზრდელებთან მუშაობა კი, 14–დან 19 საათამდე. ბენეფიციარები მონაწილეობას იღებენ ადგილობრივ და ეროვნულ ოლიმპიადებში. მაგ: სამოქალაქო განათლების ცოდნის გამოსავლენად, მათ მონაწილეობა მიიღეს საქართველოს ოლიმპიადაში. გიმნაზია–პანსიონში ტარდება შიდა აქტივობები, როგორცაა „ჩვენ ვსწავლობთ ბიბლიას“, „ყველაზე ჭკვიანი“. გამოსცემენ ყოველთვიურ გაზეთს „ჩემი გიმნაზია“, სადაც განათავსებენ ვრცელ ინფორმაციას საეკლესიო დღეების შესახებ, სხვადასხვა კონკურსებში გამარჯვებულების მილოცვებს, ბავშვების შთაბეჭდილებებს, ესეებს, ლექსებს, ნახატებს, აგრეთვე, პანსიონში ჩატარებული ღონისძიებების შესახებ ინფორმაციას.

საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ პანსიონებში ფუნქციონირებს ბიბლიოთეკები. ინტერნეტით სარგებლობის უფლება არასრულწლოვნებს აქვთ მხოლოდ საგანმანათლებლო მიზნებისთვის, აღმზრდელის მკაცრი მეთვალყურეობის ქვეშ.

ფერიის სკოლა–პანსიონს⁸¹ დამატებით აქვს კომპიუტერები ინტერნეტის გარეშე, რომლებსაც ბენეფიციარები სათამაშოდ იყენებენ.

⁷⁹ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

⁸⁰ ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი.

⁸¹ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

ბედიანის პანსიონის⁸² თითოეულ ბენეფიციარს აქვს ინდივიდუალური კომპიუტერი, ტელეფონი, პლანშეტი. ამ მხრივ, პრობლემაა ნინოწმინდის სკოლა-პანსიონში⁸³, სადაც კომპიუტერების უმრავლესობა მოძველებული და დაზიანებულია, არ არის ინტერნეტ კომუნიკაცია.

მუსლიმური აღმსარებლობის დაწესებულებებში არსებული ბიბლიოთეკები, ძირითადად, სკოლის სახელმძღვანელოებსა და რელიგიურ ლიტერატურას შეიცავს. მკაცრად კონტროლდება ბენეფიციართა მიერ ტელევიზორით, კომპიუტერით, ინტერნეტით და ტელეფონით სარგებლობა.

ფერიის გოგონების მუსლიმურ პანსიონში⁸⁴ ბავშვებს სასკოლო ნივთებით უზრუნველყოფენ მშობლები. პანსიონში არ არის ბიბლიოთეკა და საკლასო ოთახებში არსებულ თაროებზე მოთავსებულია მხოლოდ რელიგიური ლიტერატურა. ინტერნეტით სარგებლობა შეზღუდულია და შესაძლებელია მხოლოდ საგანმანათლებლო მიზნებისთვის, აღმზრდელების ზედამხედველობის ქვეშ. აღმზრდელების თქმით, ბავშვები მონაწილეობას იღებენ სასკოლო ოლიმპიადებში, თუმცა არ არიან ჩართული სხვა დამატებით აქტივობებში, მათ შორის არც სპორტულ და სახელოვნებო წრეებში.

ფერიის ვაჟების მუსლიმურ პანსიონში, ქობულეთის ვაჟების მუსლიმური პანსიონის მსგავსად, მხოლოდ ერთი კომპიუტერია, რომლითაც არასრულწლოვნებს შეუძლიათ ინტერნეტით სარგებლობა, მაგრამ მხოლოდ საგანმანათლებლო მიზნებისთვის და უფროსების მკაცრი კონტროლის ქვეშ. ქობულეთის მუსლიმურ პანსიონში არსებულ კომპიუტერში კი საიტების განსაზღვრული ნაწილი ბლოკირებულია.

დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის მომზადება – მონიტორინგის განხორციელების დროს მიღებული ინფორმაციის თანახმად, ხშირ შემთხვევაში, 9 კლასის დასრულების შემდეგ, ბავშვები სწავლის გაგრძელებას აღარ გეგმავენ. პანსიონების ბენეფიციარები არ არიან ჩართული პროფესიულ განათლებაში. აღნიშნულს აბრკოლებს პანსიონების მდებარეობა, რადგან რეგიონებში არ ფუნქციონირებს სპეციალური პროფესიული კოლეჯები, სადაც არასრულწლოვნები შეძლებდნენ გარკვეული პროფესიის დაუფლებას.

ამ მხრივ, დადებითად უნდა აღინიშნოს ფერიის სკოლა-პანსიონში⁸⁵ არსებული პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც, აღსაზრდელებს, საპატრიარქოს დაფინანსებით, აქვთ შესაძლებლობა, მიიღონ განათლება ბათუმში არსებულ პროფესიულ კოლეჯებში.

პანსიონების ბენეფიციარებს შორის არიან აბიტურიენტებიც, რომლებიც ემზადებიან ერთიანი ეროვნული გამოცდებისთვის. მათ მეცადინეობაში, ძირითადად, აღმზრდელები ეხმარებიან. ამ

⁸² ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი.

⁸³ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

⁸⁴ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისათვის).

⁸⁵ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

კუთხით, კარგი მდგომარეობაა ფერიის სკოლა–პანსიონში⁸⁶, სადაც მონიტორინგის ეტაპზე ირიცხებოდა 3 აბიტურიენტი, რომლებიც დამატებით მეცადინეობებზე დაჰყავთ ბათუმში, შესაბამისი საგნების პედაგოგებთან. როგორც პანსიონების აღმზრდელებმა აღნიშნეს, დაწესებულება სრულწლოვანების ასაკს მიღწეულ ბენეფიციარებთანაც ინარჩუნებს ურთიერთობას. ფერიის სკოლა–პანსიონი⁸⁷ აღსაზრდელებისთვის, საჭიროების შემთხვევაში, ბინასაც ქირაობს და იხდის სწავლის საფასურს. პანსიონის ყოფილი აღსაზრდელები სწავლობენ საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში, საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტში. ერთ–ერთი ყოფილი აღსაზრდელი სწავლობს ასევე მილანის ხელოვნების აკადემიაში. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მათი სწავლის გადასახადს ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“ ფარავს.

პანსიონებში გამოიკვეთა ტენდენცია, რომ თუ ბენეფიციარს არა აქვს უმაღლესი ან პროფესიული განათლების მიღების სურვილი, ის ბიოლოგიურ ოჯახში ბრუნდება. არის შემთხვევები, როდესაც ყოფილი აღსაზრდელები თავად პანსიონშივე საქმდებიან.

ნინოწმინდის სკოლა–პანსიონის⁸⁸ აღსაზრდელები ძირითადად, აბარებენ აჭარის რეგიონის უმაღლეს სასწავლებლებში, მათ შორის, სოფელ ხიჭაურის სასწავლებელში, რადგან იქვე არის საპატრიარქოს რეზიდენციაც, სადაც მათ ეძლევათ ცხოვრების შესაძლებლობა. გარდა ამისა, ნინოწმინდის სკოლა–პანსიონის ბენეფიციარებს, დასაქმების მიზნით, აგზავნიან ზესტაფონში, საქართველოს საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ მეურნეობაში.

ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრში არსებული პრაქტიკის მიხედვით, სრულწლოვანების მიღწევისას, ბენეფიციარს ეძლევა არჩევანი: მას შეუძლია, დარჩეს და ცხოვრება გააგრძელოს ცენტრში, ან სწავლის/მუშაობის მიზნით, დატოვოს დაწესებულება. დარჩენის შემთხვევაში, ყოფილი აღსაზრდელები ჩართული არიან ცენტრში მიმდინარე სამუშაოებში. სწავლის გაგრძელების შემთხვევაში კი, აბარებენ თბილისში არსებულ უმაღლეს ან პროფესიულ სასწავლებლებში და ირჩევენ პროფესიას თავიანთი სურვილის მიხედვით. თბილისში სწავლის პერიოდში, ახალგაზრდები ცხოვრობენ ცენტრის ხელმძღვანელის საკუთრებაში არსებულ სახლში. იმ შემთხვევაში, თუ ახალგაზრდა ვერ მოიპოვებს სრულ დაფინანსებას, სწავლის საფასური მათ უცხოელი და ქართველი ფიზიკური პირებისგან ცენტრში მიღებული შემოწირულობებიდან უნაზღაურდებათ.

მუსლიმური აღმსარებლობის დაწესებულებებში ბენეფიციარებს ასწავლიან არაბულ და თურქულ ენებს. გამოკითხულ არასრულწლოვანთა გარკვეული ნაწილი მომავალში თურქეთში არსებულ რელიგიურ სასწავლებლებში გეგმავს სწავლის გაგრძელებას.

⁸⁶ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

⁸⁷ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

⁸⁸ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

მუსლიმური აღმსარებლობის ფერიის გოგონების პანსიონში⁸⁹ 3 ბენეფიციარი აბიტურიენტი იყო. მათ დამატებით მომზადებას ფინანსურად უზრუნველყოფდნენ მშობლები.

აღმზრდელებმა აღნიშნეს, რომ 18 წლის შესრულების შემდეგ, ბენეფიციარებს შეუძლიათ, დაბრუნდნენ საკუთარ ოჯახებში. მათ, ასევე, სთავაზობენ, რომ თბილისში სწავლის გაგრძელების შემთხვევაში, მიმართონ ადგილობრივ მედრესეს, სადაც ისინი გააგრძელებენ რელიგიური განათლების მიღებას.

ფერიის ვაჟების მუსლიმურ პანსიონში ბენეფიციარები ეუფლებიან არაბულ ენას. სრულწლოვანებას მიღწეულ ბენეფიციარებს ხშირად უშვებენ თურქეთში სასწავლებლად ამავე ტიპის პანსიონში, სადაც პირველ ეტაპზე ისინი სწავლობენ თურქულ ენას, ხოლო შემდეგ აბარებენ შესაბამის ფაკულტეტზე.

რეკომენდაციები

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- დაინერგოს პანსიონებში დამოუკიდებელი ცხოვრებისათვის მომზადების პროგრამა.

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და რელიგიური კონფესიების პანსიონებს:

- უზრუნველყოფილი იქნეს აღსაზრდელთა დამატებითი მეცადინეობა საჭირო საგნებში;
- უზრუნველყოფილი იქნეს ბენეფიციართა აქტიური ჩართულობა დამატებით საგანმანათლებლო აქტივობებში.

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს და საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

- უზრუნველყოფილ იქნეს პანსიონებისა და სკოლა-პანსიონების პედაგოგებისა და პერსონალის გადამზადება საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვებთან მუშაობაში.

5. დასვენება, გაჯანსაღება და თავისუფალი დრო

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის 31-ე მუხლით დაცულია ბავშვის დასვენებისა და თავისუფალი დროის ქონის უფლება.

მონიტორინგმა ცხადყო, რომ პანსიონების უმრავლესობაში დასვენებისა და გაჯანსაღების შესაძლებლობები სათანადოდ არ არის უზრუნველყოფილი.

⁸⁹ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისათვის).

სტეფანწმინდის⁹⁰ გიმნაზია-პანსიონში კლასგარეშე წრებიდან ფუნქციონირებს გალობის წრე. მშობლების სურვილით, პანსიონურ მომსახურებაში მყოფი ბავშვების ნაწილი დადის რაგბიზე და ცეკვაზე. ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული საგნების გარდა, ხელმისაწვდომი საგანმანათლებლო თუ კლასგარეშე აქტივობების უმრავლესობა რელიგიური ხასიათისაა - საღვთო სჯული, გალობის წრე; სურვილის არსებობის შემთხვევაში, მოსწავლეებს არ აქვთ განსხვავებული შინაარსის ინტერესების დაკმაყოფილების შესაძლებლობა, მაგ. მოსწავლეს, რომელსაც აქვს კარგი ვოკალური მონაცემები და სურვილი, შეისწავლოს გალობისაგან განსხვავებული ჟანრი, ამის შესაძლებლობა არ მიეცემა. საახალწლო კონცერტზე ბავშვებმა რამდენიმე საესტრადო სიმღერა წარმოადგინეს, რაზეც მეუფეს საყვედური დაიმსახურეს. ზაფხულობით ბავშვები ყოველწლიურად 2 კვირით ისვენებენ ბანაკში და პერიოდულად დადიან ექსკურსიებზე, აწყობენ გასვლით აქტივობებს ხევის სოფლებში, სხვადასხვა ღირსშესანიშნავი და ისტორიული ადგილების მონახულების მიზნით. სტეფანწმინდის პანსიონს აქვს სპორტული დარბაზი, სადაც ნებადართულია ბენეფიციარების მეგობრების მოყვანა სპორტული თამაშობებისთვის.

სასწავლო პროცესის გარდა ბედიანის⁹¹ ბენეფიციარებს აქვთ შესაძლებლობა ჩაერთონ სხვადასხვა აქტივობებში. როგორც ზემოთ აღინიშნა, მათ ყოველდღე უტარდებათ ხატვის გაკვეთილი, სწავლობენ ხელსაქმეს, ხშირად აქვთ საკუთარი ნამუშევრების გამოფენა-გაყიდვა. თითოეულ ბავშვს აქვს ველოსიპედი. მათთვის ხელმისაწვდომია სხვადასხვა სპორტული და გასართობი ინვენტარი. მათ შორის: სამთო ფეხსაცმელები, კარვები, ციგურები. მონიტორინგის ჯგუფის წევრებთან საუბარში აღმზრდელებმა და ბენეფიციარებმა აღნიშნეს, რომ ისინი ხშირად დადიან ექსკურსიებზე, ზამთარში აქვთ შესაძლებლობა, დაისვენონ ბაკურიანში, ზაფხულში კი დიდი ხნით გადიან ლაშქრობებზე, დადიან ჯომარდობაზეც. პანსიონში აღინიშნება ბენეფიციარების დაბადების დღეები, რასაც დიდი სიამოვნებით იხსენებს თითოეული აღსაზრდელი. სოფელში აქვთ სტადიონი, სადაც ბავშვები ადგილობრივ მოსახლეობასთან ერთად თამაშობენ.

ნინოწმინდაში⁹² არაფორმალური აქტივობები მეტ წახალისებას მოითხოვს (მაგ: საზაფხულო ბანაკები, ექსკურსიები, ლაშქრობები, ასევე სახელობო, სპორტული, მუსიკალური და სხვა წრეები). გოგონები სწავლობენ ხელსაქმეს, თუმცა არა აქვთ სათანადო აღჭურვილობა. დაწესებულებაში დგას ერთი ჩოგბურთის მაგიდა. მიღებული ინფორმაციის მიხედვით, ბავშვები იშვიათად დადიან ექსკურსიებზე. ცეკვისა და ხატვის წრეები ფუნქციონირებს თავად პანსიონში. ბენეფიციარებს აქვთ საკუთარი ტელეფონები (საგაკვეთილო პროცესის დროს არ აქვთ მათი გამოყენების უფლება). საერთო ოთახში დგას დიდი ტელევიზორი, სადაც ბავშვები ერთად უყურებენ და განიხილავენ ფილმებს. პანსიონის გარეთ მხოლოდ რამდენიმე ბენეფიციარი დადის ჭიდაობასა და კომპიუტერის შემსწავლელ კურსებზე. აწარმოებენ ღონისძიებების ჟურნალს, სადაც გაწერილია მათ მიერ განხორციელებული აქტივობები.

⁹⁰ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

⁹¹ ა(ა)იპ ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი.

⁹² ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

ბავშვები მონაწილეობას იღებენ სხვადასხვა კონკურსებში. მაგ. მონაწილეობა მიიღეს ფოლკლორულ კონცერტში, მულტიეთნიკური ხელოვნების ფესტივალში, „ერთი ცის ქვეშ - კულტურათა დიალოგი, თბილისი 2014“ და დიპლომებით დაჯილდოვდნენ მონაწილეობისათვის.

ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონში⁹³ არაფორმალური აქტივობები წახალისებულია. დაწესებულებაში ფუნქციონირებს შემდეგი სტუდიები: სპორტული, სახელოვნებო, შემეცნებითი, მუსიკალური და ხელსაქმე. ბენეფიციარებს, მათი ინტერესების შესაბამისად, აქვთ შესაძლებლობა, ჩაერთონ მათთვის სასურველ წრეში. ზემოთაღნიშნული სტუდიების ფარგლებში პანსიონში ბავშვებისათვის მოქმედებს შემდეგი წრეები: ცეკვის, ხალხური სიმღერის, გალობის, ვიოლინოს, ფორტეპიანოს, ხალხური ინსტრუმენტების, კერვის, ქარგვის, ხატურის, ხატვის, ქვაზე და ხეზე კვეთის შემსწავლელი კურსები. ბენეფიციარებს შესაძლებლობა აქვთ, გაერთიანდნენ ასევე დიზაინის სტუდიაში, შეისწავლონ გობელენზე, მინანქარზე მუშაობა, ჩაერთონ ჭადრაკის, კალათბურთის წრეებში. პანსიონში ფუნქციონირებს მუსიკალური ჯგუფი და „ბენდი“ ბენეფიციარების შემადგენლობით. აქ ბავშვებთან მუშაობენ შესაბამისი კვალიფიკაციის პედაგოგები. ბავშვები ხშირად დაჰყავთ ექსკურსიებზე, როგორც საქართველოში, ასევე საქართველოს ფარგლებს გარეთ. დასასვენებლად ბენეფიციარები დაჰყავთ წელიწადში ერთხელ. თავისუფალ დროს, ბავშვებს შესაძლებლობა აქვთ, დაკავდნენ კომპიუტერული თამაშებით. პანსიონში აწყობენ მხიარულ თამაშებს, ინტელექტუალურ და სპორტული შეჯიბრებებს.

სტეფანწმინდისა⁹⁴ და ნინოწმინდის⁹⁵ სკოლა-პანსიონების ეზოები არ არის მოწესრიგებული ბენეფიციართა სპორტული, გასართობი აქტივობების ან დასვენებისათვის. იგივე მდგომარეობაა მუსლიმური კონფესიების პანსიონებში.

მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ საპატრიარქოს მართვაში მყოფ პანსიონებში ბენეფიციარებისათვის შეზღუდულია ინტერნეტის ხელმისაწვდომობა. არასრულწლოვნებს ინტერნეტით სარგებლობა შეუძლიათ მხოლოდ სასწავლო მიზნებისათვის ადმინისტრაციის წარმომადგენლის მეთვალყურეობით. ბავშვებს, მათივე უსაფრთხოების დაცვის მიზნით, არ აქვთ პანსიონის ტერიტორიის ნებართვის გარეშე დატოვების უფლება.

მუსლიმურ პანსიონებში აღსაზრდელებს შეზღუდულად აქვთ ტელეფონის გამოყენების შესაძლებლობა, ინტერნეტს იყენებენ მხოლოდ სასწავლო მიზნებისათვის, აღმზრდელების მეთვალყურეობით, არ არიან ჩართული არაფორმალურ აქტივობებში, სხვადასხვა წრეებში, მთლიანად არიან ორიენტირებული სასწავლო პროცესზე. მათ გაკვეთილების შემდეგ სახლში უტარდებათ გახანგრძლივებული მეცადინეობები. აღნიშნულ პანსიონებში დღის განრიგი ისეა გაწერილი, რომ ბავშვებს ნაკლები დრო რჩებათ ფიზიკური განვითარებისთვის.

⁹³ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

⁹⁴ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი.

⁹⁵ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოსის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

გოგონათა მუსლიმურ პანსიონში⁹⁶ მონიტორებთან საუბარში განმარტეს, რომ ისინი გარკვეული პერიოდულობით დადიან პიკნიკებსა და ექსკურსიებზე. დაწესებულებაში მონიტორინგის განხორციელების დროს არ იყო ტელევიზორი. ფერიის ვაჟების მუსლიმთა პანსიონში⁹⁷ ერთი ტელევიზორი მოთავსებულია სასადილო ოთახში და ძირითადად, ახალ ამბებს უსმენენ. სკოლაში რამდენიმე ბენეფიციარი დადის ფეხბურთის, მკლავჭიდისა და ჭადრაკის წრეზე. სადამოებით უყურებენ ფილმებს, რომელთა არჩევაში თავად ადმინისტრაციის წარმომადგენლები მონაწილეობენ. ქობულეთის პანსიონის⁹⁸ აღსაზრდელებისთვის ფიზიკური აქტივობის საშუალებაა პანსიონის ეზოში ფეხბურთის თამაში. შაბათ-კვირას ბავშვებს აქვთ შესაძლებლობა, გავიდნენ ქალაქში და დრო გაატარონ თავიანთი სურვილის შესაბამისად. დასვენების დღეებში, ისინი უფრო ხანგრძლივად უყურებენ ტელევიზორს. გადაცემას არჩევენ ადმინისტრაციის წარმომადგენელი.

რეკომენდაციები:

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და რელიგიური კონფესიების პანსიონებს:

- ხელი შეეწყოს ჯანსაღი ცხოვრების წესის პოპულარიზაციას იმ დაწესებულებებში, სადაც აღნიშნული არ არის სათანადოდ წახალისებული. ამ დაწესებულებებში გაიზარდოს ფიზიკური და სპორტული აქტივობების როლი ბენეფიციართა ყოველდღიურ ცხოვრებაში; ხელი შეეწყოს ბენეფიციარების ჩართვას არაფორმალურ აქტივობებში – სახელოვნებო, სპორტულ, ინტელექტუალურ წრეებსა და თამაშებში – მათი ინტერესების შესაბამისად.

6. ბენეფიციარზე ორიენტირებული გარემო

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის თანახმად, ⁹⁹ „ყველა ბავშვს აქვს უფლება უზრუნველყოფილი იყოს ცხოვრების ისეთი დონით, რომელიც აუცილებელია მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, ზნეობრივი თუ სოციალური განვითარებისთვის.“ სახელმწიფო კი, თავის მხრივ, ვალდებულია, უზრუნველყოს შესაბამისი პირობები ამ ვალდებულების განხორციელებისთვის. ბავშვის სრულფასოვანი განვითარებისთვის საჭიროა ნორმალური, ოჯახის გარემოსთან გათანაბრებული გარემო.

ინფრასტრუქტურა – ქობულეთის ვაჟთა მუსლიმური პანსიონის შენობა სარემონტოა. აქ არ არსებობს ცენტრალური გათბობის სისტემა. ზამთარში დაწესებულება თბება ძირითადი

⁹⁶ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (გოგონებისთვის).

⁹⁷ ქართველ მუსლიმთა კავშირის სოფ. ფერიის მუსლიმური პანსიონი (ვაჟებისთვის).

⁹⁸ ქართველ მუსლიმთა კავშირის ქობულეთის მუსლიმური პანსიონი (ვაჟებისთვის).

⁹⁹ გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენცია; 27-ე მუხლი, ნაწილი პირველი.

შენობის ჰოლში არსებული შეშის ღუმელით, რაც ვერ უზრუნველყოფს შენობაში სათანადო ტემპერატურას. საძინებლის კედლები ჩამოქერცლილი და ნესტიანია. 21,2 კვ.მ ფართის საძინებელში შვიდი ორიარუსიანი საწოლია განთავსებული, სადაც 14 ბენეფიციარს სძინავს. საძინებელში, სამზარეულოსა და სასადილოში იგრძნობა უსიამოვნო სპეციფიური სუნი. შენობის არცერთ ნაწილში არ არსებობს სავენტილაციო სისტემა. ამორტიზებულია სველი წერტილები. სააბაზანო ოთახში ბენეფიციარები ტანს იბანენ პირდაპირ რეზინის მილიდან. პანსიონში ავეჯის და სხვა ინვენტარის ნაკლებობაა, ხოლო არსებული უკვე მოძველებულია. ტელევიზორი და კომპიუტერი მხოლოდ ხელმძღვანელის ოთახშია განთავსებული.

ფერიის ვაჟთა მუსლიმურ პანსიონში ამორტიზირებულია აბაზანის ოთახი. საშხაპის არქონის გამო, ბენეფიციარები კასრიდან ამოღებული წყლით ბანაობენ. პანსიონში არ არსებობს სავენტილაციო სისტემა. ამავე პანსიონში საკლასო ოთახს არ გააჩნია ფანჯარა. საკლასო ოთახის განათება ხდება მხოლოდ ხელოვნური გზით. 92,6 კვ.მ ფართის საძინებელში მოთავსებულია 22 ორიარუსიანი რკინის საწოლი, რაც განკუთვნილია 44 ბენეფიციარზე. აღნიშნული გადატვირთულობა¹⁰⁰ ართულებს სანიტარულ-ჰიგიენური პირობების დაცვის შესაძლებლობას და ინფექციის გავრცელების საფრთხეს ქმნის. საძინებელში, საწოლების გარდა, სხვა ავეჯი არ არის. ბავშვები პირად ნივთებს ინახავენ პირველ სართულზე არსებულ ტანსაცმლის შესანახ ოთახში.

ფერიის გოგონათა მუსლიმური პანსიონის შენობა ახალი გარემონტებულია, ზოგადი ინფრასტრუქტურული მდგომარეობა დამაკმაყოფილებელია. სამეცადინო, სტუმრების მისაღებ და საძინებელ ოთახებში საკმარისი ფართობია. ყველა ოთახს აქვს განათების პირველადი წყარო. შენობაში ორი საძინებელია, აქედან 100,2 კვ.მ ფართობის საძინებელში 20 ორიარუსიანი საწოლია, სადაც 40 ბავშვს სძინავს, ხოლო მეორე 29,3 კვ.მ ფართობის საძინებელში 7 ორიარუსიანი საწოლია, რაც შესაბამისად 14 ბავშვზეა გათვლილი. ორივე საძინებელში საჭირო ავეჯის ნაკლებობის და გადატვირთულობის პრობლემაა.

საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებული სტეფანწმინდის პანსიონის შენობა გარემონტებულია. 22 კვ.მ საძინებელში 8 ვაჟი ცხოვრობს. ამავე პანსიონის 66 კვ.მ საძინებელში იმყოფება 17 ვაჟი. პანსიონის გოგონათა ერთი საძინებლის ფართობი შეადგენს 22 კვ.მ-ს, სადაც 5 გოგონა ცხოვრობს. გოგონათა მეორე საძინებლის ფართობი 62 კვ.მ-ია, სადაც 6 გოგონაა მოთავსებული. გოგონათა მხოლოდ ერთი საძინებელია აღჭურვილი სათანადო ავეჯით და ინვენტარით.

ბედიანში არსებული საპატრიარქოს სარეაბილიტაციო ცენტრის მფლობელობაში რამდენიმე კერძო სახლია საკუთარი ეზოთი. სახლები მოძველებულია, თუმცა, მონიტორინგის

¹⁰⁰ ბავშვზე ზრუნვის სტანდარტების დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის N66 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის მე-14 სტანდარტის თანახმად, ერთ ბენეფიციარზე დაცული უნდა იყოს არანაკლებ 6 კვ.მ ფართობი.

განხორციელების დროს, ბენეფიციარებისთვის ახლად აშენებულ შენობაში უკვე სრულდებოდა სარემონტო სამუშაოები. საცხოვრებელი სახლები თბებოდა შეშის ღუმელების მეშვეობით.

ნინოწმინდის პანსიონში ¹⁰¹ ბავშვები ჯგუფების მიხედვით არიან თავიანთ ოთახებში განაწილებული. სააბაზანო, სამინებელი, სასადილო და სასწავლო სივრცე ერთ ფართობშია განთავსებული. აღსაზრდელთა ოთახები, სადაც ისინი თითქმის მთელ დღეს ატარებენ და მეცადინეობენ, არ არის სათანადოდ მოწყობილი. ბავშვებს ესაჭიროებათ შესაბამისი რბილი ავეჯი. მონიტორინგის დროს, სასწავლო მერხებთან მეცადინეობდნენ ბავშვები, რომელთა ასაკი და ფიზიკური პარამეტრები არ შეესაბამებოდა მერხის ზომას. ასეთ მერხზე სისტემატიური და ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ჯდომა ქმნის ხერხემლის პრობლემების გაჩენის საფრთხეს; გარდა ამისა, მხედველობის პრობლემების პრევენციის მიზნით კი, მოცემული სასწავლო ადგილები უკეთ უნდა იყოს განათებული.

მონიტორინგის შედეგებმა ცხადყო, რომ ზოგიერთ პანსიონში ინდივიდუალური საჭიროებები და ინფრასტრუქტურა არ არის მიახლოებული ოჯახურ პირობებთან. ოთახები გადატვირთულია. ყველა პანსიონი არ არის უზრუნველყოფილი ცენტრალური გათბობის სისტემით, სათანადო ტემპერატურით, ავეჯით, ტექნიკით, ინვენტარით, ჰიგიენური ნორმების დასაცავად საჭირო ნივთებით, ტელეფონით, ბუნებრივი და ხელოვნური განათებით, კეთილმოწყობილი სააბაზანო-საპირფარეშოებით, სამზარეულო-სასადილოებით. ბავშვები უზრუნველყოფილი არ არიან პირადი კუთხით და ტანსაცმლისა და სხვა ნივთების შესანახი სათავსოებით.

მონიტორინგის ჯგუფის მიერ შემოწმებულ რელიგიური კონფესიების პანსიონების ეზოებში არ არის შესაბამისი პირობები და ინვენტარი ბავშვების გასართობად. ყველა პანსიონში იგრძნობა სპორტული აქტივობებისთვის საჭირო ინვენტარის ნაკლებობა.

შემოწმებულ პანსიონებში არ არსებობს ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალება და საევაკუაციო გეგმა. იშვიათ შემთხვევებში, ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალება არის, თუმცა განთავსებულია არათვალსაჩინო ადგილებში და არასაკმარისი რაოდენობით. აღმზრდელებსა და ბენეფიციარებს პრაქტიკულად არ აქვთ ინფორმაცია ბუნებრივი კატასტროფებისგან გამოწვეულ რისკებზე (საფრთხეებზე), მათი თავიდან არიდებისა თუ შემცირების შესაძლებლობებზე.

რეკომენდაციები

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და რელიგიური კონფესიების პანსიონებს:

- უზრუნველყოფილ იქნეს რელიგიური პანსიონების კეთილმოწყობა, ინვენტარის შევსება და ბავშვებისთვის სათანადო საცხოვრებელი პირობების შექმნა.

¹⁰¹ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

- შემუშავდეს ყველა პანსიონის სავსაყუადიო გეგმა, რომელსაც გაეცნობიან, როგორც აღმზრდელები, ისე ბენეფიციარები;
- უზრუნველყოფილ იქნეს პანსიონები ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალებებით. ამ მიზნით, დაწესებულებების შენობებში გამოიყოს საგანგებო კუთხე;
- უზრუნველყოფილ იქნეს აღმზრდელების ტრენინგი ბუნებრივი კატასტროფების რისკების მართვის საკითხებთან დაკავშირებით.

7.ემოციური განვითარება და ძალადობისგან დაცვა

ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-19 მუხლის თანახმად, „მონაწილე სახელმწიფოები ყველა აუცილებელ საკანონმდებლო, ადმინისტრაციულ, სოციალურ და საგანმანათლებლო ზომას ღებულობენ იმ მიზნით, რათა ბავშვი დაიცვან მშობლების, კანონიერი მეურვეების ან ბავშვზე მზრუნველი ნებისმიერი სხვა პირის მხრიდან ყველანაირი ფორმის ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ძალადობისაგან, შეურაცხყოფისა თუ ბოროტად გამოყენებისაგან, მზრუნველობის მოკლებისა თუ დაუდევარი მოპყრობისაგან, უხეში მოქცევისა თუ ექსპლუატაციისაგან, სექსუალური ბოროტების ჩათვლით“. კონვენციის 36-ე მუხლის მიხედვით, სახელმწიფოს ვალდებულებას წარმოადგენს, დაიცვას ბავშვები ექსპლუატაციის ყველა სხვა ფორმისაგან, რომელიც ზიანს აყენებს ბავშვის კეთილდღეობის ნებისმიერ ასპექტს, ხოლო 37-ე მუხლის „ა“ პუნქტის შესაბამისად, არც ერთი ბავშვი არ უნდა იყოს წამების, სასტიკი, არაადამიანური ან ღირსების შემლახველი მოპყრობის ან სასჯელის მსხვერპლი.

გაეროს ბავშვის უფლებების კომიტეტი, თავის ზოგად კომენტარში №8, მოუწოდებს სახელმწიფოებს, მოახდინონ სწრაფი რეაგირება არასრულწლოვანთა მიმართ ნებისმიერი სახის ფიზიკური ძალადობის აღმოსაფხვრელად.¹⁰² აღნიშნულ კომენტარში კომიტეტმა განსაზღვრა, რომ დისციპლინა მკაფიოდ უნდა იყოს გამიჯნული ძალადობისაგან. ეს უკანასკნელი, პირველისგან განსხვავებით, იწვევს გარკვეული ინტენსივობის ტკივილს, დისკომფორტსა და დამცირებას.

გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის 27-ე მუხლი განსაზღვრავს ბავშვის უფლებას, უზრუნველყოფილი იყოს ცხოვრების ისეთი დონით, რომელიც აუცილებელია მისი ფიზიკური, გონებრივი, სულიერი, ზნეობრივი და სოციალური განვითარებისათვის.

რელიგიური კონფესიების პანსიონების ბენეფიციარებისთვის დაწესებულია რიგი რელიგიური შეზღუდვები, რომლებსაც ხშირად არასრულწლოვნები მათივე სურვილის საწინააღმდეგოდ ემორჩილებიან. მათ შორის, აღსანიშნავია ჩაცმულობის კუთხით არსებული შეზღუდვები. მუსლიმური პანსიონების აღსაზრდელ გოგონებს, მათი რელიგიის შესაბამისად, ეკრძალებათ

¹⁰² General Comment №8, *the Right of the Child to Protection from Corporal Punishment and other Cruel or Degrading Forms of Punishment*, Committee on the Rights of the Child, 2006, Para. 2.

შარვლის ტარება. თავშალის ტარების ვალდებულება არა აქვთ საჯარო სკოლაში და ატარებენ მხოლოდ პანსიონის ტერიტორიაზე.

ფერიის მართლმადიდებლური და ბედიანის პანსიონების გარდა, საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებული პანსიონების ბენეფიციარ გოგონებს აკრძალული აქვთ შარვლის ტარება. გარდა ამისა, შეზღუდვები ეხება კაბის სიგრძესაც. ამ კუთხით, ბავშვები გამოხატავენ უკმაყოფილებას.

მუსლიმურ პანსიონებში ბავშვები იზრდებიან გარემოში, სადაც ბავშვზე ზრუნვა ისლამის ტრადიციების დაცვით ხორციელდება. აღსაზრდელები ცხოვრობენ რელიგიური ადათ-წესების მკაცრი დაცვით. ყველა ბენეფიციარის მიმართ არსებობს ერთიანი მიდგომა და ბავშვის ინდივიდუალური საჭიროებების დაკმაყოფილება არ წარმოადგენს პრიორიტეტს.

მუსლიმური პანსიონების აღზრდელებმა, მონიტორებთან განაცხადეს, რომ ბავშვის აღზრდასთან დაკავშირებული გარკვეული პრობლემების არსებობისას, ისინი, ყველა კონკრეტულ შემთხვევაში, მუსლიმთა წმინდა წიგნს, ყურანს მიმართავენ. ყოველი კონკრეტული საკითხის წამოჭრისას, აღზრდელები ბავშვს ყურანის კონკრეტულ სურას მიუთითებენ და განუმარტავენ, თუ როგორ უნდა მოიქცეს ჭეშმარიტი მუსლიმი. ბავშვის ინდივიდუალური აღზრდის პრინციპები პრიორიტეტს არ წარმოადგენს და უპირატესი მიზანი ბავშვის რელიგიური ადათ-წესების მიხედვით აღზრდაა. შესაბამისად, მუსლიმურ პანსიონებში ინდივიდუალობისა და განსხვავებული ინტერესების გამომხატველი ნივთები არ აქვთ, თითოეული ბავშვი მხოლოდ სასკოლო წიგნებით, ყურანით და რელიგიური ატრიბუტიკით არის უზრუნველყოფილი.

მონიტორებთან საუბრისას, მუსლიმური პანსიონების აღსაზრდელები მუდმივად აღნიშნავდნენ, რომ ისინი საკუთარი სურვილით ცხოვრობენ პანსიონში, თუმცა ყოველი მათგანი აცხადებდა, რომ პანსიონის ცხოვრებასთან შეგუება და არსებულ წესებთან ადაპტაცია თავდაპირველად ძალიან გაუჭირდათ, ჰქონდათ ოჯახში დაბრუნების სურვილი, განიცდიდნენ პანსიონში ცხოვრებას. პანსიონის დატოვება და ქალაქში გასვლა მხოლოდ შეზღუდული დროით და საჭირო ნივთების ყიდვის აუცილებლობისას ხდება. პანსიონში ყოფნის პერიოდში თემთან ბავშვების კომუნიკაცია შემოიფარგლება მხოლოდ მუსლიმურ თემში მცხოვრებ, იმავე სქესის ბავშვებთან და მოზრდილებთან ერთად პანსიონში რელიგიის გაკვეთილზე დასწრებით. არ აღინიშნება მუსლიმურ პანსიონებში მცხოვრები ბენეფიციარების დაბადების დღეები და არ ხდება მათი პერიოდული წახალისება.

საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებული პანსიონების ყველა ბავშვს ჰყავს საკუთარი მოძღვარი. ბავშვის ბიოლოგიურ ოჯახთან კონტაქტი მაქსიმალურად წახალისებული და მხარდაჭერილია. შემაფერხებელი შეიძლება გახდეს მხოლოდ კლიმატური პირობები ან ოჯახის მხრიდან ბავშვის მიღების შეუძლებლობა. ოჯახებში ბენეფიციარები ხშირად (რეგიონის მაცხოვრებლები ყოველ შაბათ-კვირას, ხოლო შედარებით დაშორებულ რეგიონში მაცხოვრებლები დაახლოებით ორ-კვირაში ერთხელ) მიდიან. სკოლა-პანსიონების ბენეფიციართა გარკვეულ ნაწილს ბიოლოგიური ოჯახი არ ჰყავს და სერვისის მიმწოდებლები

საკუთარი სახსრებით, სოციალური სამსახურების გარეშე, ცდილობენ ბიოლოგიური ოჯახების მოძიებას და კავშირების აღდგენას, მაგრამ ეს მცდელობა ხშირად უშედეგოდ მთავრდება. ბავშვებს დაბადების დღეებს ულოცავენ, მოკრძალებულად აღნიშნავენ, ხოლო ბავშვები ერთმანეთს საკუთარი შესაძლებლობის ფარგლებში სიმბოლურ საჩუქრებსაც ჩუქნიან.

სოციალური, კულტურული და სპორტულ ცხოვრება სტეფანწმინდისა¹⁰³ და ნინოწმინდის¹⁰⁴ რეგიონში ნაკლებად აქტიურია და ბავშვებსაც ამ მხრივ დიდი არჩევანი არა აქვთ.

პანსიონებში არსებული აღზრდის ინსტიტუციური სტილი რიგ შემთხვევებში ოჯახური გარემოსაგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება. ეს განსაკუთრებით ბავშვების დღის წესრიგისა და მათი საცხოვრებელი გარემოს შეფასებებისას იგრძნობა: მაგ. სტეფანწმინდის სკოლა-პანსიონში ბავშვები სკოლის შემდეგ გახანგრძლივებულ კლასებში იმყოფებიან, საძინებელი ოთახები დღის განმავლობაში დაკეტილია, ოთახებში არსად ჩანს გასართობი და ბავშვების ინდივიდუალობის გამომხატველი ნივთები. მსგავსი გარემოა ვაჟების ოთახებშიც.

ნინოწმინდის¹⁰⁵ სკოლა-პანსიონში ბავშვები ჯგუფების მიხედვით იზოლირებულ სექტორებში არიან განთავსებული. სექტორი ორი საძინებელი ოთახისა და სასადილო ოთახისგან შედგება. არასრულწლოვნები თავისუფალი დროის უმეტეს ნაწილს ტელევიზორის ყურებაში ატარებენ. როგორც ბენეფიციართა ინტერვიუებით გაირკვა, ბავშვებს არა აქვთ უფლება ითამაშონ ან გარკვეული დრო თავისუფლად გაატარონ პანსიონის დერეფანში, ხმაურისა და უწყესრიგობის თავიდან აცილების მიზნით.

აღსანიშნავია ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონში¹⁰⁶ შექმნილი დადებითი ემოციური და სოციალური გარემო. პანსიონის შენობა გარემონტებულია და ნათელ ფერებშია შეღებილი, ინტერიერი გაფორმებულია ამავე პანსიონის ბენეფიციართა მიერ სახელოვნებო სტუდიებში შექმნილი ნამუშევრებით, ნებისმიერი ასაკის ბავშვები თავისუფლად გადაადგილდებიან შენობაში. ყველა ასაკობრივი ჯგუფისთვის შექმნილია სივრცე არაფორმალური შეხვედრებისათვის რბილი ავეჯით და ტელევიზორით. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, პანსიონში ფუნქციონირებს 24 სხვადასხვა პროფილის სტუდია და სპორტული ჯგუფი, ბავშვები აქტიურად არიან ჩართული სტუდიურ საქმიანობაში და მაქსიმალური შესაძლებლობა აქვთ რეალიზებისა და ინტერესების დაკმაყოფილებისათვის. არასრულწლოვნები, აღზრდელებთან ერთად, დადიან კონცერტებზე, თეატრში, ზღვის სანაპიროზე, ექსკურსიებზე, მონაწილეობენ სპორტულ ღონისძიებებში, კონკურსებში, გამოფენებსა და ოლიმპიადებში.

¹⁰³ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია-პანსიონი

¹⁰⁴ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

¹⁰⁵ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

¹⁰⁶ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“

სოფელი ბედიანი, სადაც ბედიანის პანსიონი¹⁰⁷ მდებარეობს, საკმაოდ დაშორებულია რაიონულ ცენტრს და ზამთრის მკაცრ პირობებში პანსიონში მისვლა გზების მოუწყვრისგებლობისა და კლიმატური პირობების გამო, გართულებულია. როგორც აღმზრდელებთან საუბრისას ირკვევა, პანსიონში ყოფილი ბენეფიციარების შვილებიც არიან განთავსებული, პრაქტიკულად ეს მეორე თაობაა. მშობლებისთვის შვილებთან კომუნიკაცია ღიაა. მათ შეუძლიათ, ჩამოაკითხონ საკუთარ შვილებს, წაიყვანონ არდადეგებზე, დღესასწაულებზე. საცხოვრებელი გარემო მორგებულია ბავშვების საჭიროებებს, ამჟამად მიმდინარეობს ერთ-ერთი სახლის მშენებლობა, სადაც პირობები ბევრად გაუმჯობესებული იქნება. ბედიანის სარეაბილიტაციო ცენტრის ბენეფიციარებთან შეხვედრისას, თვალსაჩინო იყო მათი გახსნილობა, გულწრფელობა, სილაღე. ისინი თავისუფლად საუბრობდნენ და საკუთარ მოსაზრებებს გამოთქვამდნენ. ბენეფიციარები დიდი სიხარულით იხსენებენ ახალი წლის ღამეს, დაბადების დღეებს, როცა იღებენ საჩუქრებს და ნამდვილი დღესასწაულის განცდა აქვთ. ამასთან, აღმზრდელების გადმოცემით, მოზარდებს აქვთ გარკვეული ქცევითი სირთულებები. აღმზრდელები აღნიშნავენ, რომ მათ რაიმე საგანგებო გადამზადება, რაც მცირე საოჯახო ტიპის სახლში მუშაობას უკავშირდება, არ გაუვლიათ, თუმცა აქვთ როგორც სააღმზრდელო, ასევე პედაგოგიური მუშაობის გამოცდილება. მონიტორებთან საუბრისას ისინი ავლენდნენ ბავშვებთან ეფექტური კომუნიკაციის უნარებს, აქვთ ბავშვის უფლებებზე ორიენტირებული მიდგომები. დაწესებულების დღის რუტინა, როგორც ბენეფიციარები და აღმზრდელები აღნიშნავენ, ითვალისწინებს დროის ფიქსირებულ მონაკვეთში, როგორც ფორმალური, ასევე არაფორმალური განათლების მიღების შესაძლებლობას, საშინაო დავალებების მომზადებას, თავისუფალ დროს გართობას და დასვენებას. აღმზრდელები აღნიშნავენ, რომ ძირითად საოჯახო საქმეებს ისინი აკეთებენ, თუმცა ბენეფიციარები აქტიურად არიან ჩართული ყველა საქმიანობაში.

საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ პანსიონებში ბენეფიციართა გარკვეული ნაწილი მონიტორინგის ჯგუფის წევრებთან ბავშვებს შორის ბუღინგის შემთხვევებზე საუბრობდა. ამ მხრივ განსაკუთრებით აღსანიშნავია ნინოწმინდის პანსიონში¹⁰⁸ არსებული მდგომარეობა, სადაც ხშირია აღსაზრდელებს შორის როგორც ფსიქოლოგიური, ასევე, ფიზიკური ძალადობის შემთხვევები.

მონიტორინგის ჯგუფის მიერ ბავშვებთან ინტერვიუებით გამოვლინდა აღმზრდელების მხრიდან ბავშვებზე ფსიქო-ფიზიკური ძალადობის ცალკეული შემთხვევები: ნინოწმინდის პანსიონში¹⁰⁹ გამოიკვეთა, რომ ბენეფიციარებს, დასჯის მიზნით, ეკრძალებათ ოთახიდან გასვლა, უწევთ კვების ერთი-ერთი კომპონენტის გამოტოვება – მაგ. ვახშმის. ბენეფიციარების თქმით, ფიზიკური დასჯის მიზნით, არასრულწლოვნებს თავზე ხელებდაწყობილს, თანატოლების თვალწინ უწევთ დერეფანში მუხლებზე ხოხვით სიარული.

¹⁰⁷ ა(ა)იპ ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი

¹⁰⁸ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

¹⁰⁹ ა(ა)იპ საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ნინოწმინდის წმინდა ნინოს სახელობის ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი.

ფერიის მართლმადიდებლურ პანსიონში¹¹⁰ გამოვლინდა ერთ–ერთი აღმზრდელის მხრიდან ბენეფიციარის სიტყვიერი შეურაცხყოფის და გოგონებისადმი არასათანადო მოპყრობის ფაქტიც. როგორც გაირკვა, ეს აღმზრდელი იმავე ბენეფიციარს უფრო პატარა ასაკში, დასჯის მიზნით, აჩოქებდა. მონიტორებისთვის მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, აღნიშნული მიზეზით, ორი აღმზრდელი გაათავისუფლეს სამსახურიდან.

გამოიკვეთა ტენდენცია, რომ საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ პანსიონებში ერთ–ერთ გავრცელებულ დასჯის ფორმას მეტანია წარმოადგენს. სტეფანწმინდის¹¹¹ გიმნაზია–პანსიონის აღმზრდელები, ბავშვის რთული ქცევის შემთხვევაში, ბენეფიციარებს სასულიერო პირებთან აგზავნიან და სულიერი მამა ცოდვების მონანიების თუ დასჯის მიზნით ბავშვებს მეტანიებს აკეთებინებს; სასჯელის ზომად 50-100 მეტანია განისაზღვრება. ბენეფიციარები მეტანიების გაკეთების ვალდებულებაზე ლოცვის გამოტოვების შემთხვევაშიც საუბრობენ. მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ მეტანიების გაკეთების ვალდებულება ნინოწმინდის ბენეფიციარებსაც აქვთ, როგორც დასჯის ფორმა.

მონიტორინგის დროს გამოვლინდა, რომ სკოლა–პანსიონის სერვისის მიმწოდებლები არ იცნობენ ძალადობის პრევენციისა და ძალადობის შემთხვევის მართვის სტანდარტებსა და სამართლებრივ რეგულაციებს¹¹²

ძალადობის იდენტიფიცირებისა და რეფერირების, ძალადობის მსხვერპლთა შემთხვევის მართვის სამართლებრივი რეგულირების საკითხებში სერვისის მიმწოდებელთა ცოდნის დაბალი დონე განაპირობებს, რომ არცერთი ბენეფიციარი არ არის იდენტიფიცირებული, როგორც ძალადობის მსხვერპლი და ამდენად, მათ მიმართ არც შესაბამისი ფსიქო–სოციალური ღონისძიებები ხორციელდება.

აღმზრდელების მხრიდან ბავშვის რთული ქცევის მართვის სათანადო უნარების არქონა მის მიმართ ძალადობრივი მოპყრობის მაპროვოცირებელი ხდება და არასრულწლოვნების დასჯა ბენეფიციარზე როგორც ფსიქოლოგიური, ასევე ფიზიკური ზემოქმედების ხასიათს იძენს.

მუსლიმურ პანსიონებში მონიტორინგის ჯგუფის მიერ ინტერვიუებული ბენეფიციარები სისტემატიური ფიზიკური ძალადობის შემთხვევებზე არ საუბრობენ, თუმცა აღნიშნავენ, რომ ხანდახან აღმზრდელები უყვირიან და იშვიათ შემთხვევაში, ფიზიკურადაც ძალადობენ. მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ პანსიონში განთავსების პირველ პერიოდში ბავშვებს უჭირთ იქ არსებულ წესებთან შეგუება. აღნიშნული იწვევს სტრესულ რეაქციას არასრულწლოვნებში, შედეგად აღმზრდელები რამდენიმე დღით აგზავნიან ბავშვს ბიოლოგიურ

¹¹⁰ ა(ა)იპ „ბათუმის წმინდა მატათა მოციქულის სახელობის ფონდი“.

¹¹¹ ა(ა)იპ სტეფანწმინდის წმინდა ილია მართლის სახელობის გიმნაზია–პანსიონი.

¹¹² საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრისა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2010 წლის 31 მაისის ერთობლივი ბრძანება №152/ნ-№496-№45/ნ ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების დამტკიცების შესახებ; „ოჯახში ძალადობის აღკვეთის, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა დაცვისა და დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი.

ოჯახში და ხშირ შემთხვევაში, არასრულწლოვანი, თავისი სურვილის საწინააღმდეგოდ, ბრუნდება პანსიონში.

მუსლიმურ პანსიონში ბენეფიციართა შორის ფსიქოლოგიური ან ფსიქიკური პრობლემების მქონე ბავშვების არსებობას უარყოფენ და ვერც ფსიქოლოგიური დახმარების საჭიროებას ხედავენ.

ფსიქიატრიული დახმარების კიდევ ერთი ხელისშემშლელი ფაქტორია პანსიონების გეოგრაფიული მდებარეობა და რეგიონში სპეციალისტების არარსებობა. ფსიქიატრიული დახმარების მწვავე საჭიროების არსებობის მიუხედავად, პანსიონების ბენეფიციართათვის ფსიქიატრიული დახმარების მიწოდება შეუძლებელია 16 წლამდე ბავშვის კანონიერი წარმომადგენლის ინფორმირებული თანხმობის გარეშე¹¹³. აღნიშნული პანსიონების ბავშვების გარკვეულ რაოდენობას კი კანონიერი წარმომადგენელი განსაზღვრული არ ჰყავს, რადგან ბავშვების ბიოლოგიური ოჯახების მოძიება ვერ ხერხდება, ხოლო სოციალური სამსახური ზრუნვის პროცესში ჩართული არ არის – ბავშვები სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ არ იმყოფებიან.

აღსანიშნავია, რომ ამ თვალსაზრისით ბედიანის პანსიონი გამონაკლისს წარმოადგენს. დაწესებულების¹¹⁴ ბენეფიციარებს, აღმზრდელების გადმოცემით, აქვთ გარკვეული ქცევითი სირთულეები. ასეთ შემთხვევებში, როგორც ზევით აღინიშნა, მათ საგანგებოდ მოწვეული ფსიქოლოგები ეხმარებიან.

რეკომენდაციები

საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს:

უზრუნველყოფილ იქნეს:

- ბავშვზე ზრუნვის პროცესში ჩართული პირების პროფესიული მომზადება/გადამზადება ბავშვზე ძალადობის, რთული ქცევისა და სტრესის მართვისა და ფსიქოლოგიური/ფსიქიატრიული პრობლემების მქონე ან/და ძალადობის მსხვერპლი ბავშვის იდენტიფიკაციის უნარ-ჩვევების შემუშავების საკითხებში;
- სკოლა-პანსიონების ბენეფიციართა მულტიდისციპლინური შეფასება და მათ ინდივიდუალურ საჭიროებებზე მორგებული განვითარების გეგმის შემუშავება;
- დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესის გაგრძელება ოჯახურ გარემოში ბავშვის აღზრდის ხელშეწყობისა და ბიოლოგიური ოჯახების გაძლიერების გზით.

¹¹³ „ფსიქიატრიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის მე-2 პუნქტი.

¹¹⁴ ა(ა)იპ ბედიანის ბავშვთა და მოზარდთა სარეაბილიტაციო ცენტრი.

დასკვნა

საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიისა და მუსლიმური კონფესიის დაქვემდებარებაში არსებულ ბავშვთა პანსიონებში განხორციელებული ბავშვთა უფლებრივი მდგომარეობის შემოწმების შედეგად რამდენიმე მიმართულება გამოიკვეთა, რომლის დარეგულირებაც ბავშვთა კეთილდღეობის გაუმჯობესებას ემსახურება და სახელმწიფოს ვალდებულებას წარმოადგენს. ზრუნვის მიწოდების ხარისხი განსხვავებულია ზემოთ აღნიშნული დაწესებულებების მიხედვით და არ არის დარეგულირებული ბავშვზე ზრუნვის ერთიანი სისტემით. პანსიონების ბენეფიციარები არ იმყოფებიან სახელმწიფო ზრუნვის ქვეშ. შესაბამისად, სოციალური სამსახური ზრუნვის პროცესში ჩართული არ არის. ეს ეწინააღმდეგება ბავშვის ჭეშმარიტ ინტერესებს და ართულებს ბავშვის ისეთი ფუნდამენტური უფლებებისა და თავისუფლებების განხორციელებას, როგორიც არის, მაგალითად, ჯანმრთელობის დაცვის უფლება, განათლების უფლება, ძალადობისგან დაცვა და ა.შ. ის ფაქტი, რომ ამ პანსიონების ბენეფიციარებზე არ ხორციელდება სახელმწიფო ზრუნვა პრობლემებს ქმნის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებისთვისაც. სახელმწიფოს მონაწილეობის გარეშე შეუძლებელია მათთვის სტატუსის განსაზღვრა და შესაბამისი სამედიცინო სერვისის განხორციელება. ასევე, სოციალური მომსახურების სააგენტოსთან თანამშრომლობის გარეშე პრობლემურია არასრულწლოვნების პირადი დოკუმენტაციის მოწესრიგების საკითხი, მათი საგანმანათლებლო საჭიროებების განსაზღვრა. აუცილებელია რელიგიური პანსიონების ბენეფიციარების შემთხვევაშიც, მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს მიენიჭოს მათი კანონიერი წარმომადგენლობითი უფლება–მოვალეობები, რაც მნიშვნელოვანია არასრულწლოვნებთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტის პროცესში.

კონფესიების დაქვემდებარებაში არსებულ ბავშვთა პანსიონებში, მცირე საოჯახო ტიპის სახლებში მცხოვრები არასრულწლოვნების მსგავსად, ბენეფიციართა უმრავლესობა სხვადასხვა ფორმის ძალადობის მსხვერპლ, ტრავმირებულ ბავშვებს წარმოადგენს, რომელთაც საგანგებო მიდგომა, თანმიმდევრული ფსიქოლოგიური რეაბილიტაცია, რიგ შემთხვევებში კი, ფსიქიატრიული ჩარევა ესაჭიროებათ. ამავე დროს, ამ ბენეფიციარებისათვის სრულყოფილად არ მიეწოდება ფსიქიატრიული/ფსიქოლოგიური მომსახურება. ამ კონტექსტში, მნიშვნელოვანია აღმზრდელთა კვალიფიკაციის საკითხი. აღმზრდელს, ძალადობის პრევენციის მიზნით და ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის პროცედურების დამტკიცების შესახებ ბრძანების¹¹⁵ თანახმად, უნდა ჰქონდეს ძალადობის მსხვერპლი არასრულწლოვანის იდენტიფიკაციის, ძალადობის ფაქტის გამოვლენისა და ბავშვის შესაბამის სტრუქტურასთან გადამისამართების (რეფერირების) შესაბამისი ცოდნა და უნარი. ამდენად, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს აღნიშნულ დაწესებულებებში მომუშავე პერსონალის პროფესიონალიზმი. ამ მხრივ კი, როგორც მონიტორინგის შედეგებმა გვიჩვენა, აღმზრდელების უმრავლესობა საჭიროებს გადამზადებას

¹¹⁵ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის, საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრისა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის ერთობლივი ბრძანება N152/ნ –N496 – N45/ნ „ბავშვთა დაცვის მიმართვიანობის (რეფერირების) პროცედურების დამტკიცების შესახებ”

ბავშვზე ზრუნვის სფეროში¹¹⁶, რადგან ძალადობის მსხვერპლი და შესაბამისად რთული ქცევის ბავშვისადმი სწორი მოპყრობის უნარების არქონა ბავშვის მიმართ ძალადობის მომეტებულ რისკ ფაქტორს წარმოადგენს. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს საპატრიარქოს დაქვემდებარებაში არსებულ ბავშვთა პანსიონებში აღმზრდელთა ტრენინგებს უტარებს არასამთავრობო ორგანიზაცია „პარტნიორობა ბავშვებისათვის“. ამასთან, მონიტორინგის შედეგად ისიც გამოიკვეთა, რომ აღნიშნული პანსიონების ყველა ადმინისტრაციამ გამოთქვა სურვილი, რომ რეგულარულად ხორციელდებოდა დაწესებულებების აღმზრდელ-პედაგოგების გადამზადება როგორც ზოგადსაგანმანათლებლო, ასევე ბავშვზე ზრუნვის სფეროში.

გარდა ამისა, აუცილებელია დაინერგოს მომსახურების ინდივიდუალური მიდგომა, რომელიც ორიენტირებული იქნება ბენეფიციართა ინდივიდუალურ საჭიროებებზე, მათი აზრისა და ინტერესების გათვალისწინებით, რათა არასრულწლოვნებმა სრულად მოახდინონ საკუთარი შესაძლებლობების რეალიზება.

ამრიგად, ბავშვთა კეთილდღეობის გაუმჯობესების, მათი უფლებებისა და თავისუფლებების სრულფასოვანი განხორციელებისა და არასრულწლოვანთა ჭეშმარიტი ინტერესების გასათვალისწინებლად, რელიგიური კონფესიების დაქვემდებარებაში არსებული პანსიონების ბენეფიციარებისთვის მიწოდებული სერვისი საჭიროებს ბავშვზე ზრუნვის სახელმწიფო სტანდარტებთან ჰარმონიზაციას და პანსიონების ბენეფიციართა აღზრდას ოჯახურ გარემოსთან მაქსიმალურად მიახლოებულ პირობებში. ამ მიზნით სახელმწიფოს მიერ მიღებული ზომები შეიძლება არადამაკმაყოფილებლად შეფასდეს. შესაბამისად, დეინსტიტუციონალიზაციის სახელმწიფო პოლიტიკის გათვალისწინებით, მომსახურების მიმწოდებლებთან მჭიდრო თანამშრომლობის პირობებში, აღნიშნულ პანსიონებში ბავშვზე ზრუნვის სახელმწიფო სტანდარტების შესრულების მიზნით, სახელმწიფომ უნდა მომართოს ყველა საჭირო რესურსი – შექმნას შესაბამისი მექანიზმი ამ სტანდარტების შემდგომი შესრულების ზედამხედველობის განსახორციელებლად, უზრუნველყოს მომსახურების პროცესში ჩართულ პირთა სწავლება და მათი შესაძლებლობების გაძლიერება, ბავშვის კეთილდღეობასა და ჰარმონიულ განვითარებაზე ზრუნვის პროცესში, აწარმოოს დიალოგი ყველა დაინტერესებულ მხარესთან, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ბავშვის უფლებათა კონვენციის პრინციპების ეფექტური დანერგვის მიზნით, გააძლიეროს საერთაშორისო თანამშრომლობა.

¹¹⁶ უნდა აღინიშნოს, რომ 2014 წლიდან, აღმზრდელებს სისტემურ ტრენინგებს უტარებს არასამთავრობო ორგანიზაცია „პარტნიორობა ბავშვებისათვის“.